

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Tori

Ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi
nesrečami: primer množične prometne nesreče na dolenski avtocesti 27. 11. 2010

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Luka Tori

Mentor: red. prof. dr. Marjan Malešič

Ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi
nesrečami: primer množične prometne nesreče na dolenski avtocesti 27. 11. 2010

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Zahvala

Hvala profesorju dr. Marjanu Malešiču za pomoč in nasvete pri nastajanju diplomske naloge. Hvala tudi vsem ostalim, ki so kakorkoli pripomogli k nastanku te diplomske naloge. Brez njih diplomska naloga ne bi imela takšne podobe.

Hvala Moniki in Emi za pomoč in podporo v času nastanka diplomskega dela. Hvala celotni družini in prijateljem za potrpežljivost, spodbudo in pomoč.

Ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami: primer množične prometne nesreče na dolnjski avtocesti 27. 11. 2010

Republika Slovenija si od nekdaj prizadeva za razvoj lastnih zmogljivosti za odzivanje na naravne in druge nesreče. V ta namen je oblikovan Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, v katerem aktivno sodeluje tudi Rdeči križ Slovenije (RKS). Ta v omenjenem sistemu na podlagi javnega pooblastila izvaja naloge, med katere od leta 2006 sodijo tudi dejavnosti ekip prve pomoči RKS. Ekipe se z ustanovitvijo zapišejo v evidenco Uprave RS za zaščito in reševanje ter tako postanejo del sil za zaščito in reševanje, ki so ob aktiviranju pripravljene na posredovanje v naravnih ali drugih nesrečah. Ekipe prve pomoči RKS so prvotno namenjene nesrečam večjih razsežnosti, pri katerih redne zdravstvene in druge službe niso sposobne same opraviti zadanih nalog. Za primerno raven pripravljenosti imajo člani ekip prve pomoči RKS opravljen zahteven tečaj za bolničarja, obenem pa se redno udeležujejo vaj in različnih usposabljanj. Prav tako je pomembno, da so ekipe dobro organizirane, opremljene in motivirane za sodelovanje v nesrečah. K sreči v Sloveniji v zadnjem obdobju nismo bili priča številnim večjim nesrečam, v katerih bi bila potrebna pomoč ekip prve pomoči RKS. Kljub temu obstajajo primeri nesreč, v katerih je Uprava RS za zaščito in reševanje aktivirala ekipe prve pomoči RKS. Ena izmed njih je bila množična nesreča na dolnjski avtocesti, ki se je zgodila 27. 11. 2010. Tako obsežne prometne nesreče v Sloveniji do takrat še ni bilo. Ekipe prve pomoči RKS je po aktivacijskem navodilu nudila psihološko podporo udeležencem prometne nesreče.

Ključne besede: Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Rdeči križ Slovenije (RKS), ekipe prve pomoči RKS, množična prometna nesreča.

Slovenian Red Cross teams in disaster management system: the case of a traffic accident with several participants (27th November 2010, "Dolenjska" motorway)

Republic of Slovenia has always strived towards being able to respond in natural and other disasters. Thus, disaster management system has been formed. In this system, Red Cross is actively involved. The Red Cross carries out activities, among which, since 2006, we find the work of first aid teams. When founded, the teams are registered in Administration of the Republic of Slovenia for Civil Protection and Disaster Relief and thus become part of forces for protection. In the case of emergency, they are ready to aid in natural or other disasters. The first aid teams of the Red Cross are originally meant to help in serious disasters where the usual help of medical assistance and other services are not enough. To be properly prepared, the members have to finish a demanding course for nurses. Furthermore, they regularly take part in various trainings. What is more, the teams have to be well organized, equipped and motivated for aiding in disasters. Fortunately, recently we have not witnessed serious disasters in Slovenia where the help of the Red Cross teams would be needed. Nevertheless, there have been some accidents where the teams have been activated as part of Administration of the Republic of Slovenia for Civil Protection and Disaster Relief. One of these was an accident on a Slovenian motorway that took place on 27th November 2010. It had been the most serious traffic accident in Slovenia so far. The Red Cross team offered psychological support to the several casualties of the car accident.

Key words: disaster management system, Slovenian Red Cross, the first aid team of the Slovenian Red Cross, a serious car accident.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	8
2.1 PREDMET PREUČEVANJA	8
2.2 CILJI PREUČEVANJA.....	8
2.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	9
2.4 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA	9
2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
3 SISTEM VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI	10
3.1 CILJI IN NALOGE.....	11
3.2 SILE ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN ZA POMOČ.....	13
4 RDEČI KRIŽ SLOVENIJE	15
4.1 NALOGE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE.....	17
4.1.1 PRVA POMOČ IN NJEN POMEN.....	17
4.2 PRIPRAVLJENOST IN UKREPANJE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH	19
4.2.1 PRAVNA PODLAGA ZA DELOVANJE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH	20
4.2.2 NAČRT UKREPANJA RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE OB NESREČAH.....	21
5 EKIPE PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE.....	23
5.1 USTANAVLJANJE EKIP PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE.....	23
5.2 ORGANIZIRANOST ENOT ZA PRVO POMOČ RKS.....	24
5.3 TEČAJ ZA BOLNIČARJA	24
5.4 USPOSABLJANJA IN VAJE EKIP PRVE POMOČI RKS	26
5.5 OPREMA IN OPREMLJENOST EKIP PRVE POMOČI RKS.....	27
5.6 OBVEŠČANJE IN AKTIVIRANJE EKIP PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE	28
6 NAČRT ZAŠČITE IN REŠEVANJA NA AVTOCESTI.....	29

7 MNOŽIČNA PROMETNA NESREČA NA AVTOCESTI 27. 11. 2010.....	31
7.1 VZROKI IN ZNAČILNOSTI.....	32
7.2 POTEK REŠEVANJA IN AKTIVIRANJE SLUŽB.....	33
7.3 AKTIVIRANJE EKIPE PRVE POMOČI RKS	38
7.4 ANALIZA SODELOVANJA EKIPE PRVE POMOČI RKS	38
8 SKLEP.....	40
9 LITERATURA.....	44

Priloga A: Ekipo za prvo pomoč

Priloga B: Oddelek za prvo pomoč

Priloga C: Vod za prvo pomoč

Priloga Č: Osebna oprema člana ekipe za prvo pomoč

Priloga D: Skupna oprema oddelka za prvo pomoč

Priloga E: Intervju za člane ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije

Priloga F: Intervju za odgovorno osebo na Rdečem križu Slovenije, ki je aktivirala ekipo prve pomoči Rdečega križa Slovenije

KAZALO SHEM

Shema 4.1: Načrt ukrepanja Rdečega križa Slovenije ob nesrečah	22
Shema 7.1: Koncept odziva ob nesreči na avtocesti	35

1 UVOD

Dandanes ima človek močen vpliv na okolje. Zaradi neomejenega izkoriščanja, neustavljivega razvoja v povezavi z vse pogostejšimi skrajnimi vremenskimi in drugimi pojavi so ogrožena življenja ljudi, njihovo zdravje, preživetje in premoženje. Kljub dejstvu, da ne moremo odpraviti vseh virov ogrožanja, ki povzročajo naravne in druge nesreče, lahko veliko pripomoremo pri zmanjševanju njihovih razsežnosti. Republika Slovenija si od nekdaj prizadeva za razvoj lastnih zmogljivosti za odzivanje na naravne in druge nesreče. Z željo in s ciljem po uspešnejšem in učinkovitejšem odzivu na spreminjajoče se okoliščine v Republiki Sloveniji je bila leta 2006 sprejeta Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, ki med drugim opredeljuje ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije oziroma organizacijo Rdečega križa Slovenije.

Bistvo Rdečega križa predstavlja delovanje skladno s sedmimi temeljnimi načeli gibanja Rdečega križa, ki so: humanost, nepristranskost, nevtralnost, neodvisnost, prostovoljnost, enotnost in univerzalnost. Vsa naštetna načela so za organizacijo življenjskega pomena. Znotraj tega je poslanstvo Rdečega križa predvsem spremljanje življenja ljudi v lokalnih okoljih ter odzivanje ob pojavih stiske in nemoči, še posebej ranljivih skupin, kot so otroci in starejši. Prav tako organizacija zagotavlja spoštovanje človeka in obenem nagovarja k pomoči ljudem v stiski. Rdeči križ velik poudarek namenja tudi spodbujanju in širjenju vrednot zdravja in zdravega življenja. Kot bistveno Rdeči križ predvideva tudi uvajanje načrtnega izobraževanja ter usposabljanja za izvajanje poslanstva in nalog, med katere štejemo tudi prvo pomoč, ki ji v povezavi s sodelovanjem ekip prve pomoči RKS v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v nalogi posvečam največ pozornosti.

Življenjska izkušnja me je pripeljala do tega, da sem leta 2010 pri lokalni organizaciji RKS opravil tečaj za bolničarja in se pridružil ekipi prve pomoči. Od takrat redno sodelujem tudi na različnih vajah, usposabljanjih in na preverjanjih, na katerih opažam izjemno visoko raven pripravljenosti ekip prve pomoči, kar dokazujejo tudi mednarodni izidi. Ker na eni strani vidim veliko uporabnost ekip prve pomoči, na drugi strani pa njihovo minimalno izkoriščenost v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami že nekaj časa razmišljam o načinih sodelovanja ekip prve pomoči s preostalimi silami za zaščito in reševanje oziroma v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Ker obstaja nekaj primerov, pri katerih je Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje aktivirala ekipe prve pomoči RKS, sem se odločil, da preučim sodelovanje ene izmed ekip prve pomoči RKS na konkretnem primeru množične prometne nesreče na dolenski avtocesti, ki se je zgodila 27. 11. 2010. Z analizo nesreče želim ugotoviti, ali je sodelujoča ekipa izpolnila načrt, zaradi katerega je bila aktivirana, poleg tega pa želim ugotoviti, kateri so izzivi prihodnosti, ki se jim bodo zaradi spreminjajočih se virov ogrožanja morale prilagoditi ekipe prve pomoči RKS.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET PREUČEVANJA

27. 11. 2010 se je zgodila množična prometna nesreča na avtocesti A 2 Obrežje–Ljubljana pred izvozom za Grosuplje, in sicer na enem smernem vozišču, ki poteka v smeri med Obrežjem proti Ljubljani. Zaradi razsežnosti omenjene avtocestne nesreče je Izpostava Civilne zaščite Ljubljana aktivirala tudi ekipo prve pomoči Rdečega križa Ljubljana. Kot člana ene izmed ekip prve pomoči RKS me je zanimala učinkovitost sodelujoče ekipe prve pomoči v pretekli množični nesreči. Poleg tega me je obširneje zanimalo vključevanje oziroma načini sodelovanja ekip prve pomoči RKS v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter njihov prispevek.

2.2 CILJI PREUČEVANJA

V diplomskem delu bom preučil pomen, sestavo in delovanje ekip prve pomoči RKS v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter na konkretnem primeru množične avtocestne nesreče analiziral posredovanje aktivirane ekipe prve pomoči Rdečega križa Ljubljana. Z diplomskim delom želim raziskati priložnosti oziroma najti izzive, ki bi lahko povečali uporabnost oziroma razširili področja delovanja ekip prve pomoči in s tem poudarili njihovo pomembnost. Z intervjuji želim poleg analize konkretne množične nesreče na avtocesti raziskati tudi organiziranost, motiviranost, pripravljenost in usposobljenost članov ekipe prve pomoči RKS ter pridobiti njihovo mnenje o pomenu in uporabnosti znanja prve pomoči.

2.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Glede na obravnavano tematiko in na podlagi predhodnega znanja, ki ga imam kot član ekipe prve pomoči RKS, sem si zastavil tri raziskovalna vprašanja:

- a) Ali ekipe prve pomoči RKS pomenijo pomemben prispevek v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami?
- b) Ali so ekipe prve pomoči RKS dobro usposobljene, organizirane in opremljene?
- c) Ali je ekipa prve pomoči RKS v množični prometni nesreči 27. 11. 2010 izpolnila naloge iz načrta aktiviranja?

2.4 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA

- a) Metoda zbiranja virov, s katero bom pridobil relevantno literaturo, ki je potrebna za podrobno analizo obravnavanega problema.
- b) Analiza primarnih in sekundarnih pisnih virov, s katero bom preučil dokumente, zakone, uredbe, pravilnike, poročila, članke iz strokovne literature, knjige in drugo literaturo.
- c) Analiza internetnih virov, s katero bom poskušal pridobiti nekatere najbolj sveže podatke.
- d) Sekundarna analiza, s katero bom preučil nekatere že analizirane teme, ki so prikazane na grafih in v tabelah.
- e) Metoda usmerjenega intervjuja; intervjuje bom opravil z relevantnimi osebami s preučevanega področja.

2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Prva pomoč

Prva pomoč pomeni neposredno zdravstveno oskrbo, ki jo dobi poškodovanec ali nenadno oboleli na kraju dogodka in čim prej po dogodku. Opravimo jo s preprostimi pripomočki in z improvizacijo, vštrevši improviziran transport. Prva pomoč traja toliko časa, dokler poškodovanec ali oboleli ne dobi ustrezne strokovne pomoči (Derganc v Ahčan 2008, 3).

Ekipa za prvo pomoč

Ekipa prve pomoči je sestavljena iz šestih članov. Ima obveznega vodjo ekipe in pet članov, izmed katerih je eden namestnik vodje. Vsi člani ekipe morajo imeti opravljen predpisani tečaj za bolničarje prve pomoči (Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije, tč. 4.1).

Druge nesreče

Druge nesreče so nesreče v cestnem, železniškem in v zračnem prometu, požar, jedrska nesreča ter druge ekološke in industrijske nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in z ravnanjem, pa tudi vojna, izredno stanje, uporaba orožij ali sredstev za množično uničevanje ter teroristični napadi s klasičnimi sredstvi in druge oblike množičnega nasilja (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 8. čl.).

Množična prometna nesreča na avtocesti

Množična prometna nesreča na avtocesti je nesreča, v kateri je udeleženo večje število vozil ali je več oseb izgubilo življenje ali se telesno poškodovalo, okoliščine nesreče pa zahtevajo posredovanje in usklajeno delovanje večjega števila intervencijskih enot ali različnih služb (Obratni načrt zaščite in reševanja za primer množične nesreče na avtocesti na območju ACB Ljubljana, tč. 1).

3 SISTEM VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Za zagotavljanje varnosti na nacionalni ravni ima vsaka država organiziran svoj lasten sistem. Nacionalna varnost je bistvena za delovanje države, zato imamo tudi v Sloveniji vzpostavljen t. i. nacionalnovarnostni sistem. Opredelimo ga lahko kot celoto mehanizmov, ki zagotavljajo nacionalno varnost. Za pravočasno in uspešno odzivanje na spreminjajoče se vire ogrožanja nacionalne varnosti pa sta potrebni učinkovita organizacijska povezanost in prilagodljivost njegovih notranjih podsistemov. Poleg obrambnega podsistema in podsistema notranje varnosti pomemben del predstavlja tudi podsistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2010), kateremu bom v diplomskem delu posvetil nekaj več pozornosti.

Sistem varstva pred nesrečami lahko opredelimo kot načrtno, razumsko urejen skupek ciljev, nalog, načel, pravil, postopkov, človeških in materialnih virov, ki določajo varstvo pred nesrečami. V najbolj splošnem pomeni množico različnih in med seboj načrtno povezanih dejavnosti, ki sestavljajo zaključno celoto dejavnosti, usmerjeno k skupnemu cilju (Ušeničnik 2002, 481).

Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami obsega vse preventivne, zaščitne, reševalne, kurativne in druge dejavnosti, ki prispevajo k večji varnosti. Prav tako obsega tudi programiranje, načrtovanje, organiziranje, izvajanje, nadzor in financiranje ukrepov ter dejavnosti za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2010).

Zaradi spreminjajočih se in vse kompleksnejših virov ogrožanja je nujno potreben učinkovit in odziven sistem. Zagotavljanje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki vključuje tudi okoljske, industrijske in druge nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in z ravnanjem, je zato trajen življenjski in strateški cilj razvoja Republike Slovenije (Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2009 do 2015 2009).

Republika Slovenija si prizadeva za razvoj lastnih zmogljivosti za odzivanje na naravne in druge nesreče. Glavni poudarek je na dograjevanju infrastrukturnih sistemov, zlasti informacijsko-komunikacijskih, ter izboljševanju pogojev delovanja služb, enot in drugih sestav, ki jih za zaščito, reševanje in pomoč organizirajo društva ter druge nevladne organizacije (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2010).

Med drugimi nesrečami, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo ali z ravnanjem, Republiko Slovenijo ogrožajo predvsem cestnoprometne in industrijske nesreče (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2010).

3.1 CILJI IN NALOGE

Bistvena cilja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami sta zmanjšanje števila nesreč ter preprečitev oziroma zmanjšanje števila žrtev in drugih posledic. Na podlagi ocen ogroženosti, ocene stanja na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter glede

na razpoložljive človeške in materialne vire so temeljni cilji v Resoluciji o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2009 do 2015 (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2010) naslednji:

- upoštevanje preventivnih ukrepov, s katerimi se preprečuje nastanek nesreče oziroma zmanjša njene posledice;
- povečanje zmogljivosti in izboljšanje opazovalnega omrežja za pravočasno napovedovanje, odkrivanje ter za spremljanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč;
- reorganiziranje sil za zaščito, reševanje in za pomoč na državni, regijski in na lokalni ravni ter v gospodarskih družbah, zavodih in v drugih organizacijah glede na sprejete nove normativne in druge rešitve;
- nadaljevanje ukrepov in aktivnosti za izboljšanje splošne pripravljenosti na naravne in druge nesreče;
- nadaljevanje dograjevanja informacijsko-komunikacijske infrastrukture, zaščite in reševanja, logističnih centrov, objektov za usposabljanje in drugih infrastrukturnih zmogljivosti;
- dopolnitev organiziranosti določenih reševalnih sestav na ravni države in povečevanje njihovih zmogljivosti usklajeno tudi z razvojem kadrovske, tehnične in drugih zmogljivosti Slovenske vojske, za pomoč ob zahtevnih naravnih in drugih nesrečah na območju države;
- posodabljanje obstoječih programov usposabljanja, pripravljane novih programov glede na vire ogrožanja in spremembe na področju organiziranja in opremljanja sil za zaščito, reševanje in za pomoč;
- sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v drugih državah;
- spodbujanje ukrepov in aktivnosti, ki širijo zavarovanje, spodbujajo preventivne ali zaščitne ukrepe, in nadaljevanje programov nacionalnega pomena za izboljšanje priprav na požare v naravnem okolju, za ukrepanje ob izbruhih nevarnih rastlinskih bolezni in škodljivcev, za ukrepanje ob nenadnem onesnaženju morja, za ukrepanje ob množičnih prometnih nesrečah in nesrečah v avtocestnih predorih ter ob vremenskih ujmah, posodabljanje gasilske zaščitne in reševalne opreme ter izenačevanje opremljenosti gasilskih in drugih reševalnih služb v občinah s slabšimi materialnimi možnostmi (Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih od 2009 do 2015).

Temeljne naloge sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami po Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami so:

- odkrivanje, spremljanje ter preučevanje nevarnosti naravnih in drugih nesreč;
- preprečevanje naravnih in drugih nesreč;
- obveščanje, opozarjanje in alarmiranje o pretečih nevarnostih ter dajanje napotkov za zaščito, reševanje in za pomoč;
- izobraževanje in usposabljanje za zaščito, reševanje in za pomoč;
- organiziranje Civilne zaščite ter vzpostavitev in vzdrževanje drugih oblik pripravljenosti za zaščito, reševanje in pomoč;
- samozaščita, samopomoč in vzajemna pomoč (v nadaljnjem besedilu: osebna in vzajemna zaščita);
- mobilizacija ter aktiviranje sil in sredstev za zaščito, reševanje in za pomoč;
- odrejanje in izvajanje zaščitnih ukrepov;
- reševanje in pomoč;
- odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč do zagotovitve osnovnih pogojev za življenje;
- ocenjevanje škode, ki jo povzročijo naravne in druge nesreče;
- mednarodno sodelovanje pri izvajanju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- nadzor nad izvajanjem predpisov o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- pomoč drugim državam ob naravnih in drugih nesrečah (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, UL RS, št. 64, 1994).

3.2 SILE ZA ZAŠČITO, REŠEVANJE IN ZA POMOČ

Sile za zaščito, reševanje in za pomoč so razpoložljive človeške zmogljivosti društev, gospodarskih družb, zavodov ali lokalnih skupnosti, države ali drugih organizacij, ki so namenjene zaščiti, reševanju in pomoči ob naravni in drugi nesreči (Uprava RS za zaščito in reševanje 2015).

Iz zgornje definicije lahko ugotovimo, da sile za zaščito in reševanje lahko organizirajo država, regija, lokalna skupnost oziroma gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije. Država ima pristojnost, da ureja zakonodajo, načrtuje razvojno in raziskovalno delo, organizira sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja, sistem zvez, organizira in pripravlja

državne sile za zaščito, reševanje in za pomoč, izdelava program izobraževanja in usposabljanja ter pomaga lokalnim skupnostim ob nesrečah. Kljub pomembni vlogi države pa imajo najbolj neposredne pristojnosti lokalne skupnosti. Te iz dneva v dan spremljajo nevarnosti ter obveščajo in alarmirajo ob nevarnostih, organizirajo in pripravljajo sile za zaščito, reševanje in za pomoč, izvajajo zaščito, reševanje in pomoč ob nesrečah ter organizirajo osebno in vzajemno zaščito prebivalcev (Matijević 2010, 14). Sile za zaščito, reševanje in za pomoč glede na način vključevanja in sodelovanja državljanov delimo na prostovoljne, poklicne in na dolžnostne.

Prostovoljne sile se organizirajo po načelu prostovoljnosti pri nevladnih, najpogosteje humanitarnih organizacijah (Ušeničnik 2002, 487). Prostovoljne sile so:

- Gasilska služba;
- Gorska reševalna služba;
- Jamarska reševalna služba;
- Podvodna reševalna služba;
- Enote reševalcev z reševalnimi psi pri Kinološki zvezi Slovenije;
- Enote reševalcev z reševalnimi psi pri Zvezi vodnikov reševalnih psov Slovenije;
- Enote za postavitve začasnih prebivališč pri Zvezi tabornikov Slovenije;
- Enote za postavitve začasnih prebivališč pri Združenju Slovenskih katoliških skavtinj in skavtov;
- Stacionarij in poizvedovalna služba pri Rdečem križu Slovenije;
- Enota za zagotavljanje zvez pri Zvezi radioamaterjev Slovenije;
- Opazovalni preleti aeroklubov Slovenije (Uprava RS za zaščito in reševanje 2015).

Poklicne reševalne enote in službe se organizirajo po načelu poklicnega opravljanja nalog kot javni zavodi ali režijski obrati ter na podlagi pogodbe pri ustreznih gospodarskih družbah, zavodih, društvih in pri drugih organizacijah (Ušeničnik 2002, 487). Te so:

- Poklicne gasilske enote;
- Nujna medicinska pomoč;
- Mobilna enota za meteorologijo in hidrologijo;
- Mobilna ekipa z ekološkim laboratorijem;
- Ekološki laboratorij z mobilno enoto;
- Enota za higiensko-epidemiološko delo (Medicinska fakulteta);

- Enota za higiensko-epidemiološko delo (Veterinarska fakulteta);
- Enota za identifikacijo oseb;
- Enota za reševanje ob rudniških nesrečah;
- Enota za zaščito in reševanje ob nesrečah s klorom ter z drugimi jedkimi snovmi (Uprava RS za zaščito in reševanje 2015).

Omeniti moramo tudi Slovensko vojsko in Policijo, ki skladno z zakonom sodelujeta pri izvajanju nalog zaščite in reševanja.

Dolžnostne enote in službe pa se organizirajo na podlagi državljske dolžnosti kot enote in službe Civilne zaščite (Ušeničnik 2002, 487). Mednje uvrščamo:

- Enote za prvo pomoč;
- Enote za prvo veterinarsko pomoč;
- Tehnične reševalne enote;
- Enote za radiološko, kemijsko in biološko zaščito;
- Enoto za varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi;
- Enote za uporabo zaklonišč;
- Službo za zaščito in reševanje ob ekoloških in drugih nesrečah na morju;
- Službo za proženje snežnih plazov;
- Službe za podporo;
- informacijske centre;
- logistične centre;
- poveljnike Civilne zaščite in njihove namestnike ter štabe Civilne zaščite;
- poverjenike za Civilno zaščito in njihove namestnike (Uprava RS za zaščito in reševanje 2015).

Vse sile za zaščito, reševanje in za pomoč so med seboj tesno povezane v enoten sistem, ki omogoča enotno opravljanje in vodenje ter uporabo skupne telekomunikacijske in druge infrastrukture, kar je izjemnega pomena.

4 RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Rdeči križ je mednarodna organizacija, ki je bila ustanovljena 23. oktobra 1863 v Ženevi. Ustanovitelj oziroma – bolje rečeno – oče Rdečega križa je Jean Henry Dunant, ki so ga pri njegovem prizadevanju nagovorile grozljive izkušnje bitke pri Solferinu. To je podrobno opisal v knjižici z naslovom Spomin na Solferino, iz katere se je rodilo bistvo Rdečega križa.

Rdeči križ že vse od svojega nastanka nudi varstvo in pomoč ljudem v stiski. V normalnih razmerah v organizirani družbi, v kateri živi, človeka varujejo zakoni in vse, kar potrebuje za preživetje, ima v svoji bližini. Vendar obstajajo tudi razmere, kot so npr. oboroženi spopadi, naravne katastrofe in druge nesreče, ko se družbeni red poruši, zakoni kršijo in človekovo naravno okolje zajame kaos, zato so njegova varnost, zdravje in celo golo preživetje ogroženi. V takih časih si Rdeči križ prizadeva pomagati žrtvam in jih zavarovati (Hay v Dunant 2008, 5).

Po Statutu o RKS je RKS – Zveza združenj samostojna, humanitarna in prostovoljna organizacija nacionalnega pomena, ki deluje v javnem interesu po načelu enotnosti na območju Republike Slovenije (Statut Rdečega križa Slovenije, 1. čl.). Slovenski Rdeči križ je v svoji zgodovini – od Avstro-Ogrske pa do osamosvojitve – deloval v različnih oblikah. Društva RKS v tem obdobju niso bila nikoli mednarodno priznana in neposredno vključena v Mednarodno gibanje Rdečega križa in Rdečega polmeseca, čeprav so posamezna mednarodna društva in Mednarodni komite Rdečega križa sodelovali z RKS pri posameznih humanitarnih projektih (Jelenič v Ženevske konvencije 1993). Kot posebno obdobje RKS lahko štejemo čas po obnovitveni skupščini RKS, ki jo je 18. junija 1944 gostil Gradac v Beli krajini. Na srečanju so izvolili novo vodstvo, sprejeli program in usmeritve za delo, kar je omogočilo organizacijsko, kadrovsko in materialno napredovanje RKS. Tako je organizacija dosegla tudi formalne pogoje za uresničevanje temeljnih načel gibanja Rdečega križa ter za prigrasitev svoje ustanovitve Mednarodnemu komiteju Rdečega križa v Ženevi. Kljub temu RKS formalnega priznanja ni dosegel, je pa od takrat prejemal mednarodno pomoč, predvsem v zdravilih (Jelenič v Ženevske konvencije 1993). Šele 8. oktobra 1991 je RKS prvič v svoji zgodovini nastopil kot enakopravno nacionalno društvo v mednarodnem gibanju Rdečega križa.

4.1 NALOGE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Za razumevanje RKS je zelo pomembna jasna razmejitev vloge RKS ter drugih humanitarnih društev in gibanj. Pri njih gre izključno za civilna združenja, ki jih ustanovljajo posamezniki ali zasebne ustanove, ločene od države, za opravljanje le nekaterih humanitarnih aktivnosti, predvsem za pomoč socialno ogroženim, bolnim in starejšim osebam, otrokom, invalidom in ljudem, ki jih prizadenejo različne naravne in druge nesreče. Vse našteje humanitarne aktivnosti opravlja tudi RKS, posebnost pa je, da za organizacijo Rdečega križa država z zakonsko ureditvijo določi pogoje za delovanje, s tem prenese nekatere pristojnosti in poveri izvajanje nekaterih programov ter zagotavlja vire financiranja. RKS ima tako nekatera pomembna javna pooblastila in druge zadolžitve z različnih področij. Med najpomembnejšimi so prav gotovo poizvedovalna dejavnost oziroma Služba za iskanje pogrešanih, krvodajalstvo, in prva pomoč, kamor spada tudi ustanavljanje in usposabljanje ekip za prvo pomoč (Rdeči križ Slovenije 2015).

Gibanje Rdečega križa je danes razširjeno skoraj po vsem svetu. Vsi njegovi člani so pri opravljanju nalog zavezani k spoštovanju temeljnih načel organizacije. Vse to jamči, da društva Rdečega križa in Rdečega polmeseca delajo samo za preprečevanje in lajšanje trpljenja, brez razločevanja in zavzemanja takšnih ali drugačnih stališč (Brown 1993).

4.1.1 PRVA POMOČ IN NJEN POMEN

Poučevanje laikov iz prve pomoči izvaja Rdeči križ kot eno svojih temeljnih poslanstev. Pravzaprav prav s tega področja izhaja njegov nastanek. Prva pomoč ni samo dejanje človeške solidarnosti in moralna dolžnost človeka do človeka, ampak hkrati tudi eden bistvenih stebrov zdravstvenega varstva za tisto razsežno področje, ki ga redna zdravstvena služba ne more oskrbeti sama, tj. deloma zaradi tega, ker se potreba po pomoči pokaže nenadoma in pogosto v odročnih krajih, npr. ob nezgodah na osamljenih krajih ali v težko dostopnih predelih, na domovih in cestah; deloma zato, ker se potreba pojavi nenapovedano in nepredvideno, obenem pa množično, daleč prek zmožnosti redne zdravstvene službe, kar se dogaja pri katastrofah, velikih nesrečah ali v vojni. Za našteje izjemne razmere je vsakršna zdravstvena služba – ne glede na tehnično opremljenost ter strokovnost in požrtvovalnost njenih delavcev – prešibka. Računati mora z množično pomočjo občanov, ki po poklicu niso zdravstveni delavci. Zaradi tega je zakonodajalec tudi z zakonskim predpisom naložil dolžnost prve

pomoči kot splošno državljansko dolžnost, in sicer: dolžnost občana je, da v nujnih primerih po svojih zmožnostih daje drugemu prvo pomoč (Derganc 1994, 12).

Vsak dan se lahko zgodijo nesreče s poškodbami, ki neposredno sicer ne pomenijo smrtne nevarnosti, vendar bi zaradi nepravilnega ukrepanja lahko privedle do poznejših resnejših ali celo smrtno nevarnih stanj. Čeprav prva pomoč pomeni le zasilen in začasen ukrep, v svojem bistvu pomeni prvo in pogosto najpomembnejšo stopnjo zdravljenja. Zato je znanje o prvi pomoči neprecenljivega pomena za vsakogar (Keggenhoff 2006). Znanje prve pomoči pa zahteva določena teoretična znanja in praktične spretnosti, ki jih pridobimo z različnimi tečaji in usposabljanji. Izkušnje kažejo, da je nezgod veliko manj pri tistih, ki poznajo prvo pomoč, kakor pri tistih, ki je ne poznajo. Zato je znanju prve pomoči treba priučiti čim več ljudi, ker s tem preprečujemo poškodbe in bolezni. To pa je za posameznika in skupnost bolje kakor zdraviti poškodbe in bolezni (Derganc 1976).

Danes vsa nacionalna društva Rdečega križa prirejajo tečaje prve pomoči za svoje člane, ki naj bi se bili potem sposobni spoprijeti z nesrečami in s katastrofami. Raziskava ameriškega Rdečega križa je pokazala, da bi v ZDA več ljudi znalo vžgati avtomobil z električnim kablom, ki poveže en motor z akumulatorjem drugega avtomobila kakor pa dati umetno dihanje v nujnem primeru. Če bi se vsakdo naučil osnov prve pomoči, bi lahko rešili tisoče življenj (Brown 1993). Izkušnje kažejo, da je pridobljeno znanje v nekih časovnih intervalih nujno treba obnavljati. Raven znanja prve pomoči tudi v Sloveniji ni zavidljiva. Običajno imajo osnovnošolci svoj prvi stik s prvo pomočjo šele v zadnjih razredih osnovne šole. Te t. i. predstavitve organizira območni Rdeči križ, ki v nekaj urah učence seznanja z osnovami prve pomoči. Podrobneje se mladi s prvo pomočjo seznanijo pred opravljanjem vozniškega izpita, ko morajo opraviti tečaj in izpit iz prve pomoči za voznike motornih vozil. Če izključimo osnovnošolske ekipe in nekaj srednješolskih ekip prve pomoči RKS, je to skoraj edini stik, ki ga imajo mladi s prvo pomočjo. To pomanjkanje v procesu vzgoje mladih pa se negativno izraža pri znanju prve pomoči pri odraslih. Zaradi velikega pomanjkanja prikazov, tečajev in usposabljanj v vzgoji in izobraževanju so prave nesreče in poškodbe žal najpogostejši in včasih edini prikazi tovrstnega posredovanja. RKS si že od nekaj prizadeva omenjeno področje umestiti v izobraževalni proces. Dogovarjanja in usklajevanja vseskozi potekajo, vendar pa vidnega napredka trenutno ni mogoče opaziti (Plavšič 2015).

Ker bistvo Rdečega križa na idejah Henryja Dunanta izhaja iz prve pomoči, se nekako pričakuje, da organizacija temu področju namenja velik poudarek. Zato je prva pomoč od nekdaj tradicionalna naloga Rdečega križa; skoraj ni nacionalnega društva v svetu, ki je ne bi izvajalo. RKS ima zato po Zakonu o Rdečem križu na področju prve pomoči javna pooblastila za usposabljanje ekip prve pomoči Civilne zaščite in Rdečega križa ter za izvajanje tečajev in izpitov iz prve pomoči za prihodnje voznike motornih vozil.

4.2 PRIPRAVLJENOST IN UKREPANJE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH

Naravne in druge nesreče nenehno ogrožajo človeštvo. Napredek poleg svojih prednosti prinaša vse večjo ranljivost celotne družbe, zato nesreče povzročajo čedalje večjo škodo in imajo vse hujše posledice (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje 2015). Prav zaradi tega dejstva je zelo pomembno, da se na nesreče ustrezno odzovemo. Učinkovit odziv pa lahko dosežemo le s primerno pripravljenostjo oziroma z odgovornimi preventivnimi ukrepi. Izkušnje preteklih nesreč govorijo, kaj pomeni učinkovita pripravljenost na nesreče, obenem pa nam dokazujejo, da je nekatere nesreče nemogoče preprečiti. Zato je izjemnega pomena tudi ukrepanje, ko do nesreče pride.

Zaradi vse večje kompleksnosti virov ogrožanja ter večje težnje po učinkovitejšem pristopu k obravnavi varstva pred naravnimi in drugimi nesrečam je bilo v Sloveniji to področje leta 1992 izločeno iz obrambnega sistema. Samostojen sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je bil vzpostavljen z namenom, da se organizira kot celostna interdisciplinarna dejavnost ter da se vse reševalne službe in druge namensko organizirane sile za zaščito, reševanje in za pomoč povežejo v organizacijsko in funkcionalno enoten sistem (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje 2015).

Iz naslova zavedanja o pomenu učinkovitega pristopa na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami Mednarodna federacija društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca, kamor spada tudi RKS, kot enega izmed temeljnih programskih področij poudarja »Pripravljenost in ukrepanje v primeru nesreč« (Rdeči križ Slovenije 2015). Poleg krvodajalstva, prve pomoči in službe za iskanje pogrešanih RKS na podlagi Zakona o Rdečem križu to področje izvaja kot javno pooblastilo. To pomeni, da so našete upravne naloge z zakonom prenesene zunaj državne oziroma javne uprave. Osnovne naloge so: načrtovanje

priprav na nesreče, zagotavljanje učinkovitih mehanizmov ukrepanja ob nesrečah, ozaveščanje in javno izobraževanje ter zagotavljanje pomoči pri odpravljanju posledic nesreč. Poleg navedenega RKS izpolnjuje delovanje lastne mreže, izboljšuje hitrost in učinkovitost koordinacijskih mehanizmov, izvaja nacionalne in lokalne akcije zagotavljanja pomoči, skrbi za rehabilitacijo in obnovo ter izboljšuje standarde ukrepanja (Rdeči križ Slovenije 2015).

Izjemnega pomena je prav pomoč pri zagotavljanju materialnih pogojev za delovanje ob naravnih in drugih nesrečah, organizaciji delitve in prevoza pomoči, varovanju in posredovanju podatkov o žrtvah in pogrešanih, obveščanju prebivalcev o potrebah po raznovrstni pomoči in pri pripravi pozivov za pomoč na državni in tudi mednarodni ravni (Rdeči križ Slovenije 2015). Za uspešno, hitro in za učinkovito delovanje ob različnih nesrečah ima RKS vzpostavljeno svojo organizacijsko in materialno strukturo. Sedež organizacije je v Ljubljani, njeni vezni člani, ki jih predstavlja 56 območnih združenj, pa poseljujejo celotno Slovenijo. Zaradi boljše pokritosti terena ima teh 56 območnih združenj še dodatnih 900 krajevnih organizacij Rdečega križa.

Za potrebe ob večjih naravnih in drugih nesrečah lahko RKS zagotovi začasno nastanitev in oskrbo do 800 prizadetim osebam v Mladinskem zdravilišču in letovišču RKS na Debelem rtiču. Poleg tega lahko RKS sprejme do 400 oseb v mobilni stacionarij in nastanitvene enote RKS, za katere skrbijo njihovi pripadniki. Gre za Stacionarij RKS Maribor in Nastanitvene enote RKS Ljubljana, Nova Gorica in Novo mesto (Rdeči križ Slovenije 2015).

4.2.1 PRAVNA PODLAGA ZA DELOVANJE RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH

Pravno podlago za delovanje RKS v takšnih razmerah predstavljajo Ženevske konvencije iz leta 1949 in dopolnilni protokoli iz leta 1977, ki so jih ratificirale skoraj vse države, med njimi tudi Republika Slovenija. Poleg mednarodnih aktov opredeljuje vlogo RKS tudi domača zakonodaja s področij zdravstva, obrambe, zaščite in reševanja ter Zakon o Rdečem križu Slovenije, ki je bil sprejet leta 1993. Pravno podlago predstavljajo naslednji dokumenti:

- Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 64/94; 15., 21., 23., 71., 72., 80., 81. in 115. člen);
- Zakon o Rdečem križu Slovenije (Uradni list RS, št. 7/93; 3., 9., 13., 14. in 15. člen);
- Statut Rdečega križa Slovenije (12. člen);

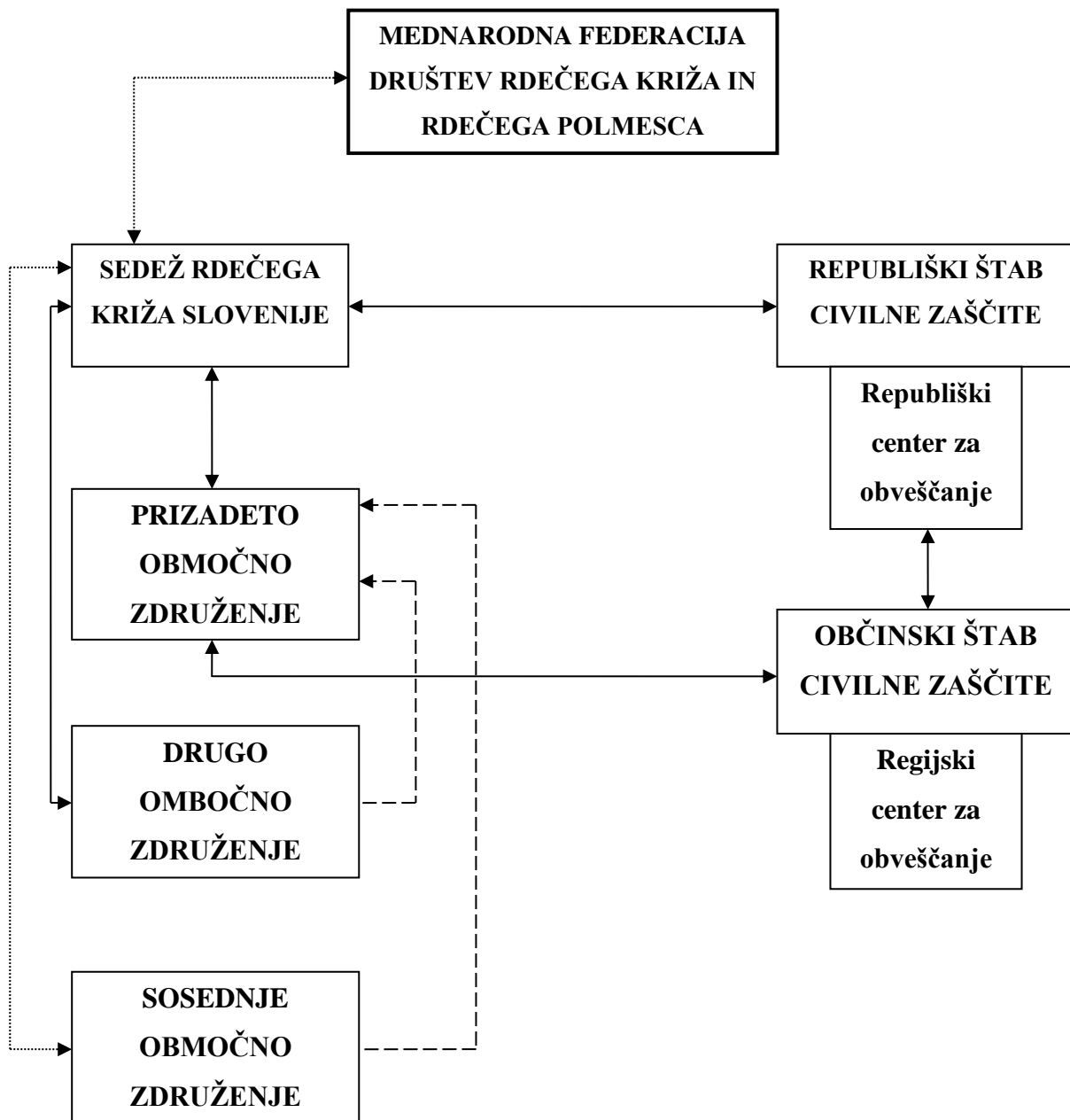
- Sklep vlade RS o ustanovitvi Stacionarija RKS (12. 3. 1992) ter Nastanitvenih enot RKS Ljubljana in Nova Gorica (9. 12. 2004);
- Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (Uradni list RS, št. 92/2007; 3., 24., 30. in 41. člen);
- Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje Stacionarija RKS Maribor in Nastanitvenih enot RKS Ljubljana, Nova Gorica in Novo mesto (januar 2009);
- Načrt obveščanja in aktiviranja Stacionarija RKS Maribor in Nastanitvenih enot RKS Ljubljana, Nova Gorica in Novo mesto (januar 2009);
- Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2009 do 2015 (Uradni list RS, št. 57/2009).

4.2.2 NAČRT UKREPANJA RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE OB NESREČAH

Zaradi boljšega razumevanja poglavja o ukrepanju RKS ob nesrečah sem se odločil, da načrt ukrepanja predstavim z opisom oziroma razčlenitvijo spodnjega diagrama na primeru RKS – OZ Ljubljana.

Vzemimo primer, da Mestno občino Ljubljana doleti večja nesreča. Poleg delovanja vseh pristojnih služb mora svojo vlogo po načrtu ukrepanja opraviti tudi Rdeči križ – Območno združenje Ljubljana. To mora po načrtu ukrepanja o nesreči nemudoma obvestiti sedež RKS in Občinski štab Civilne zaščite. Nato komunikacija od sedeža RKS oziroma Občinskega štaba Civilne zaščite steče naprej v smeri Republiškega štaba Civilne zaščite. Poleg Republiškega štaba Civilne zaščite mora sedež RKS o nesreči obvestiti tudi najbližje sosednje območno združenje. Če RKS – OZ Ljubljana ne bi mogel sam opraviti svojih nalog, lahko tudi sam za pomoč zaprosi najbližje sosednje območno združenje ali katero koli drugo. Če bi Območno združenje Ljubljana doletela nesreča velikega obsega, pa sedež RKS obvesti tudi Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca ter za pomoč aktivira tudi druge potrebne območne organizacije.

Shema 4.1: Načrt ukrepanja Rdečega križa Slovenije ob nesrečah

LEGENDA:

NUJNO	—————
PO POTREBI	- - - - -
NESREČE VELIKEGA OBSEGA

Vir: Rdeči križ Slovenije (2015).

5 EKIPE PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Sicer v malo drugačni obliki in drugem časovnem okviru – iz izkušenj vojne – je o ekipah prve pomoči razmišljal že Dunant. Trdil je, da bi morali že v mirnodobnem času oblikovati reševalne ekipe vnetih, predanih in temeljito pripravljenih prostovoljcev, ki bi v vojnem času pomagali ranjencem. Njegovo razmišljanje danes v razširjeni obliki živi v praksi. Ekipe prve pomoči Rdečega križa so danes stalnica organizacij Rdečega križa po vsem svetu. V večini držav Rdeči križ posveča veliko časa šolanju prostovoljcev – uči jih prve pomoči in jih pripravlja na različne vrste katastrof (Brown 1993). Njihovo poslanstvo je veliko širše od ideje posredovanja v vojnem času. Na vprašanje o njihovi organiziranosti, uporabnosti, učinkovitosti in o uspešnosti bom poskušal odgovoriti v nadaljevanju.

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami v 76. členu opredeljuje enote in službe Civilne zaščite, med njimi tudi enote za prvo pomoč. Prva pomoč je neposredna zdravstvena oskrba, ki jo dobi poškodovanec ali nenadno zboleli na kraju nesreče oziroma čim prej po njej, ter je opravljena s preprostimi pripomočki in z improvizacijo. Pri prvi pomoči je treba ukrepati naglo, pravilno in v pravem zaporedju. Laična prva pomoč traja toliko časa, dokler ne pride strokovna pomoč (Derganc 1976). Pripadniki enot za prvo pomoč se izobražujejo na sedemdeseturnem tečaju prve pomoči, imenovanem tečaj za bolničarja, znanje pa obnavljajo na krajših obnovitvenih tečajih, preverjanjih in na usposabljanjih. Tako so člani oziroma ekipe seznanjeni z najnovejšimi doktrinarnimi smernicami s področja prve pomoči. Temeljno znanje, ki ga pridobijo, je usmerjeno v preverjanje ključnih življenjskih funkcij, oživljanje, preprečevanje krvavitev in v prepoznavanje nenadnih bolezenskih stanj.

5.1 USTANAVLJANJE EKIP PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Kot smo že omenili, je na svojevrsten način in v drugem časovnem okviru iz izkušenj vojne o vnetih, predanih in temeljito pripravljenih ekipah prve pomoči, ki bi v vojnem času pomagale ranjencem, razmišljal že ustanovitelj Rdečega križa Henry Dunant.

Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč določa, da organizira ekipe za prvo pomoč tudi Rdeči križ Slovenije. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje organizira v dogovoru z Rdečim križem Slovenije in drugimi nevladnimi organizacijami ter občinami do 200 ekip za prvo pomoč, ki lahko delujejo na

območju celotne države (Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, 3. čl.). Ekipe so poimensko zapisane v evidenci Uprave RS za zaščito in reševanje in se jih po potrebi lahko aktivira.

Bistvene naloge teh ekip so: dajanje prve pomoči poškodovanim in obolelim, pomoč pri izvajanju triaže, pomoč pri dekontaminaciji poškodovanih ali obolelih, sodelovanje pri prevozu lažje poškodovanih in obolelih, sodelovanje pri negi poškodovanih in obolelih ter sodelovanje pri izvajanju higiensko-epidemioloških ukrepov (Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije, 2. tč.). Na podlagi sklepa Glavnega odbora Rdečega križa Slovenije enote za prvo pomoč organizirajo območna združenja Rdečega križa. Prav tako je Glavni odbor RKS kot merilo za ustanovitev ekip prve pomoči določil število prebivalcev, ki jih zajema RKS – območno združenje in za katere se izvajajo programi dejavnosti RKS. Skladno z določili Uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč RKS območna združenja v sodelovanju z občinami ustanovijo najmanj eno ekipo na 5.000–10.000 prebivalcev in na vsakih nadaljnjih 10.000 prebivalcev še eno ekipo (Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije, tč. 2.1).

5.2 ORGANIZIRANOST ENOT ZA PRVO POMOČ RKS

Skladno s Pravilnikom o kadrovske in materialnih formacijah enot, služb in organov Civilne zaščite ter sklepa Glavnega odbora RKS in Strokovnega centra za prvo pomoč pri RKS je bila osnovana organiziranost enot za prvo pomoč pri RKS. Osnovna formacija enote za prvo pomoč je ekipa, ki je navadno sestavljena iz šestih članov. Od dve do tri ekipe se povezujejo v oddelek, dva oddelka pa v vod. V sestavu voda je tudi ekipa za prevoz. Oddelki in vodi se formirajo, ko je organizirano zadostno število ekip v okviru posameznega RKS – območnega združenja.

5.3 TEČAJ ZA BOLNIČARJA

Rdeči križ Slovenije ima po Zakonu o Rdečem križu na področju prve pomoči javna pooblastila za usposabljanje ekip prve pomoči Civilne zaščite in Rdečega križa. Usposabljanje

in izobraževanje sta najpomembnejša elementa pri zagotavljanju usposobljenosti članov ekipe za prvo pomoč za izvajanje nalog na področju zaščite in reševanja.

Člani ekip se redno seznanjajo z novimi doktrinarnimi smernicami, ekipe se kadrovsko dopolnjujejo, med člani ekipe pa se spodbuja in krepi timsko delo. Program je zasnovan tako, da člani ekip dobijo kakovostno temeljno znanje, obnavljajo praktično znanje in s tem vzdržujejo trajno usposobljenost za dajanje prve pomoči ter pri članih ekip spodbujajo težnjo po čim boljšem izvajanju prve pomoči.

Osnovno usposabljanje oziroma tečaj za bolničarja poteka po izdelanem programu, ki ga je oblikoval Strokovni center za prvo pomoč RKS in je v obsegu 70 ur s preizkusom znanja. Izvajajo ga ustanoviteljice ekip RKS – OZ. Predavatelji so učitelji prve pomoči z licenco Strokovnega centra za prvo pomoč. Pri usposabljanju se uporablja literatura, ki jo je v te namene pripravil Strokovni center za prvo pomoč RKS. Ta je glede na potrebe in izkušnje predpisal naslednje vsebinske sklope:

- Ustroj in delovanje človeškega telesa;
- Osnovne življenjske funkcije;
- Najpogostejše nesreče, njihovo preprečevanje in prva pomoč;
- Načrt nujnega ukrepanja – VODDO;
- TPO dojenčka, otroka in odraslega;
- Krvavitve;
- Šok;
- Zastrupitve;
- Rane;
- Opeklinke poškodbe;
- Poškodbe zaradi mraza;
- Poškodbe sklepov in kosti;
- Poškodbe glave;
- Poškodbe hrbtenice in hrbtenjače;
- Poškodbe prsnega koša;
- Poškodbe trebuha;
- Poškodbe medeničnega obroča;
- Nenadna nagla obolenja in prva pomoč;

- Obravnava psihotravmatiziranega poškodovanca;
- Triaža;
- Prva pomoč pri množičnih naravnih in drugih nesrečah;
- Prenos in transport poškodovanih in nenadoma zbolelih;
- Prva pomoč pri poškodbah z jedrskim, s kemičnim in z biološkim orožjem;
- Prva pomoč pri množičnih naravnih, tehnoloških in drugih nesrečah;
- Higiena zunaj naseljenega kraja;
- Temeljna načela mednarodnega humanitarnega prava.

Poleg osnovnega 70-urnega usposabljanja za bolničarja se v okviru RKS izvajajo še dopolnilno usposabljanje članov ekip glede na doktrinarne novosti (20 ur), usposabljanje za vodje ekip v obsegu 10 ur in praktični preizkusi usposobljenosti ekip (Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije 2009).

5.4 USPOSABLJANJA IN VAJE EKIP PRVE POMOČI RKS

Praktični preizkusi usposobljenosti ekip so regijska preverjanja in državno preverjanje usposobljenosti ekip prve pomoči Civilne zaščite in Rdečega križa. Regijska preverjanja potekajo vsako leto spomladi ali jeseni, morajo pa se odviti do državnega preverjanja usposobljenosti ekip, ki je navadno oktobra vsako leto. Na teh praktičnih preizkusih se na realistično prikazanih poškodbah opravi vse korake oskrbe poškodovanega, nenadno obolelega ali morda psihotravmatiziranega udeleženca neke nesreče. Scenariji za to so pripravljene izjemno dobro, saj za pripravo poškodb skrbi profesionalna ekipa maskerjev, med katerimi je večina zdravnikov. Poleg tega je pri vsaki posamezni poškodbi prisoten zdravnik, ki ocenjuje določeno poškodbo oziroma člana ekipe, ki poškodbo oskrbuje.

Poleg tega posamezna RKS – OZ v svojem lokalnem okolju organizirajo različne vaje in preizkuse za ustanovljene ekipe. Poleg tega organizatorji ekip stremijo k čim večjemu povezovanju med različnimi enotami in sestavi, ki sodelujejo v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Znani so primeri dobrega sodelovanja z gasilci, s kinologi, Službo nujne medicinske pomoči itn. Poleg tega se RKS – OZ trudijo sodelovati tudi z drugimi lokalnimi organizacijami, prek katerih svoje usluge brezplačno in z željo po ohranjanju znanja nudijo zainteresiranim. Poleg osnovnega, dodatnega izobraževanja,

preverjanja usposobljenosti in sodelovanja z lokalnimi organizacijami pa se ekipe kontinuirano srečujejo na vajah, na katerih obnavljajo svoje znanje in preigravajo mogoče kaotične situacije.

Pomembna usposabljanja oziroma izobraževanja organizira tudi Rdeči križ Slovenije, ki z odličnimi inštruktorji večkrat letno pripravlja specifične vaje, namenjene vodjem ekip prve pomoči oziroma celotnim ekipam. Poleg Evropskega prvenstva FACE (First Aid Convention in Europe), ki se ga vsako leto udeležijo najboljše ekipe nacionalnih združenj, obstajajo tudi nekatera druga mednarodna usposabljanja, ki jih soorganizira sedež Rdečega križa Slovenije.

5.5 OPREMA IN OPREMLJENOST EKIP PRVE POMOČI RKS

Ugotovili smo, da je znanje oziroma izobraževanje in usposabljanje posameznikov ključnega pomena za delovanje in obstoj ekip prve pomoči. Toda za učinkovito in uspešno posredovanje ter vaje je nujno potrebna tudi kakovostna ter zadostna količina materiala in opreme.

Opremo ekipe prve pomoči RKS delimo na osebno opremo, ki služi osebni zaščiti, in skupno opremo, ki zagotavlja materialne pogoje za delovanje. Osebno opremo dobijo člani ekip na reverz in jo uporabljajo pri opravljanju nalog zaščite in reševanja ter na vseh aktivnostih RKS, ki so povezane z dejavnostjo ekip prve pomoči. Osebno opremo so člani dolžni čuvati in vzdrževati. Ko član prekine sodelovanje z ekipo, opremo vrne ustanovitelju ekipe oziroma pristojni območni organizaciji (Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije 2009).

Ekipe pri ustanovitvi pridobijo zadostno in kakovostno opremo, ki je primerna za posredovanje ob nesrečah. Do velikega problema pa prihaja pri nadaljnjem vzdrževanju ekip prve pomoči RKS. Dejstvo je, da se oprema, še posebej osebna, obrabi in uniči in da jo je zato treba nadomestiti z novo. Žal pa finančnih sredstev za tovrstno popolnitev ni zagotovljenih, vsaj ne dovolj. Zato je omenjeni finančni strošek največkrat na strani RKS – območnih združenj, ki pa se od primera do primera znajdejo različno. Trenutno smo v fazi, ko se počasi končuje formiranje novih ekip, kar pomeni, da je veliko ekip s povsem novo oziroma z novejšo opremo. Zato je po mojem mnenju večje težave s sredstvi za popolnitev opreme

pričakovati nekje v 5 oziroma 10 letih. Vsekakor je to eden izmed problemov, o katerih bo v prihodnje treba razpravljati in tudi najti nekatere ustrezne rešitve.

5.6 OBVEŠČANJE IN AKTIVIRANJE EKIP PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje v načrtu obveščanja in aktiviranja opredeljuje tudi Rdeči križ Slovenije. Ta tako v dogovoru z Upravo organizira stacionarij v Mariboru ter nastanitvene enote v javnih in drugih primernih objektih v Ljubljani, Novem mestu in v Novi Gorici. Ti se aktivirajo ob naravnih in drugih nesrečah, kot so: poplave, potres, zemeljski plaz, oboroženi spopad itn. (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje 2015). Poleg tega RKS zagotavlja tudi strokovno zdravstveno osebje za operativno delovanje mobilnega stacionarija pri Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Enoto za oskrbo bolnikov sestavljata dva oddelka za medicinsko oskrbo in dva oddelka za bolnišnično oskrbo. Obveščanje in aktiviranje se izvedeta skladno z odločitvami pristojnih poveljnikov Civilne zaščite oziroma vodij intervencij ob naravnih in drugih nesrečah, ob katerih je poleg drugih sil za zaščito, reševanje in za pomoč potrebno sodelovanje Enote RKS za oskrbo bolnikov (Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje 2015).

RKS v dogovoru z Upravo RS za zaščito in reševanje ter občinami organizira do 200 ekip za prvo pomoč. Z načrtom se tako urejata tudi obveščanje in aktiviranje ekip prve pomoči RKS ob naravnih ali drugih nesrečah, ko je naenkrat poškodovanih, obolelih ali ogroženih večje število oseb (Načrt obveščanja in aktiviranja ekip prve pomoči RKS 2009).

Ob naravni ali drugi nesreči CORS ali ReCO posreduje obvestilo pristojnim oziroma odgovornim osebam za aktiviranje ekip za prvo pomoč, Rdečemu križu Slovenije. Obvestilo se posreduje tudi RKS – območnemu združenju, na katerem se je zgodila naravna ali druga nesreča. To pomeni, da so morebitni izvajalci nalog že vnaprej obveščeni z dogajanjem na intervenciji in da so lahko že v pripravljenosti ob potrebi njihovega aktiviranja. To izvede CORS neposredno ali v sodelovanju z ReCO v regijah, v katerih so ekipe ustanovljene. CORS neposredno ali v sodelovanju z ReCO tako aktivira pristojne oziroma odgovorne osebe za aktiviranje ekip za prvo pomoč RKS po predhodnem soglasju:

- poveljnika CZ RS ali njegovega namestnika;
- generalnega direktorja URSZR ali njegovega namestnika;
- poveljnika državne enote za hitre intervencije ali njegovega namestnika;
- generalnega sekretarja RKS ali njegovega namestnika;
- sekretarja RKS – OZ ali njegovega namestnika.

Aktiviranje se izvede po ustaljenih postopkih in tehničnih zmožnostih CORS oziroma ReCO. Prednostno se uporablja sistem javnega telefonskega omrežja oziroma mobilnega omrežja. Za aktiviranje se lahko uporabi tudi druge razpoložljive oblike – po faksu ali elektronski pošti. Aktiviranje članov ekip za prvo pomoč RKS lahko poteka tudi z medsebojnim obveščanjem. Način in postopek medsebojnega obveščanja določi odgovorna oseba RKS – OZ. Člani ekipe za prvo pomoč se morajo takoj po prejemu poziva oziroma klica o aktiviranju javiti na zbirnem mestu, vodji ekipe za prvo pomoč RKS oziroma odgovorni osebi RKS – OZ, ki je izvedla aktiviranje (Načrt obveščanja in aktiviranja ekip prve pomoči RKS 2009).

Ob aktiviranju ekip za prvo pomoč RKS so odgovorne osebe na RKS – OZ dolžne nemudoma seznaniti generalnega sekretarja RKS ali njegovega namestnika. Vodja ekipe za prvo pomoč RKS je dolžen javiti čas aktiviranja, čas odhoda na intervencijo, čas prihoda na kraj intervencije, druge podatke, kot so: število ponesrečencev, teža poškodb, potrebna dodatna pomoč. Po koncu intervencije mora vodja ekipe poročati odgovornim osebam RKS – OZ in pristojnemu ReCO, na območju katerega se odvija aktivnost. Po končanem delovanju mora vodja ekipe podati tudi pisno poročilo (Načrt obveščanja in aktiviranja ekip prve pomoči RKS 2009).

6 NAČRT ZAŠČITE IN REŠEVANJA NA AVTOCESTI

Načrt zaščite in reševanja je v splošnem namenjen zagotavljanju organiziranega in usklajenega delovanja za preprečitev nesreč oziroma zmanjševanje njihovih posledic ter čim hitrejšo zagotovitev osnovnih pogojev za življenje ob nesreči. Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti v ljubljanski regiji je izdelan za ukrepanje ob množični nesreči na avtocesti, v kateri je udeleženo večje število vozil ali je več oseb umrlo ali se telesno poškodovalo, okoliščine nesreče pa zahtevajo posredovanje in usklajeno

delovanje večjega števila intervencijskih enot ali različnih služb (Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije 2008).

Načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti izdelata Izpostava URSZR Ljubljana in Dars, d. d. Poleg tega načrte svojih dejavnosti ob nesrečah na avtocesti izdelajo tudi Policijska uprava Ljubljana, AMZS, PE Ljubljana, Zdravstveni domovi Logatec, Vrhnika, Domžale, Grosuplje (Ivančna Gorica) in Klinični center Ljubljana (Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije 2008).

Ob nesreči v cestnem prometu je za operativno izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči na kraju nesreče odgovoren vodja intervencije, ki so mu neposredno podrejene vse sile, ki sodelujejo pri izvajanju teh nalog. Vodja intervencije se imenuje iz vrst gasilske enote širšega regijskega pomena v sodelovanju s pooblaščen osebo upravljavca ter vodij intervencij drugih intervencijskih enot (Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije 2008).

Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči v ljubljanski regiji se aktivira, ko pride do množične nesreče na avtocesti oziroma hitri cesti in upravljavec oziroma vzdrževalec avtoceste s svojo redno službo ter pristojne javne reševalne službe ne morejo odpraviti posledic nesreče. Potrebno je aktiviranje večjega števila dodatnih intervencijskih enot oziroma služb (Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije 2008). Ta prav tako sprejme odločitve o vključitvi drugih organizacij, med katerimi je tudi RKS – območno združenje, katerih dejavnost je pomembna za zaščito, reševanje in za pomoč, če je ta potrebna.

Eden izmed ukrepov zaščite, reševanja in pomoči je tudi evakuacija. Evakuacijo ogroženih ob množičnih nesrečah na avtocesti izvaja upravljavec oziroma vzdrževalec avtoceste s svojimi dežurnimi službami in intervencijskimi silami, ki so vključene v reševanje. Gre predvsem za umik udeležencev in vozil z avtoceste ter umik drugih vozil, ki so obstala v kolonah za krajem nesreče. Udeležence nesreče, ki niso utrpeli poškodb in imajo poškodovana vozila, se začasno namesti v najbližjo avtocestno bazo Dars (Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije 2008).

Zaradi pregleda in evidentiranja udeležencev vodja intervencije določi sprejemno mesto. Na sprejemnih mestih se poskrbi za evakuirane, oskrba pa zajema tudi nudenje prve medicinske pomoči in takojšnjo namestitev v najbližjo avtocestno bazo Darsa. V sklop reševanja v množični nesreči po Načrtu zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti v ljubljanski regiji sodi tudi psihološka pomoč. Ob nesrečah so zaradi njenih značilnosti, učinka in posledic navadno hudim stresom izpostavljeni preživeli, svojci in tudi reševalci. Psihološko pomoč zato nudijo različne vrste strokovnjakov. Ker se kaže vse večja nujnost, se v programe usposabljanja sil za zaščito, reševanje in za pomoč vse več vključuje vsebine psihološke pomoči (Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije 2008).

7 MNOŽIČNA PROMETNA NESREČA NA AVTOCESTI 27. 11. 2010

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel leta 1994, med drugim opredeljuje različne vrste nesreč (Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, 8. čl.), in sicer:

- naravne nesreče;
- ekološke nesreče;
- industrijske nesreče;
- druge nesreče.

Nesreča v cestnem prometu po definiciji drugih nesreč, ki sem jo v diplomskem delu navedel v opredelitvi temeljnih pojmov, tako spada med druge nesreče. Prometna nesreča je nesreča na javni cesti ali nekategorizirani cesti, ki se uporablja za javni cestni promet, v kateri je bilo udeleženo vsaj eno premikajoče se vozilo in je v njej najmanj ena oseba umrla ali je bila telesno poškodovana ali je nastala materialna škoda (Zakon o varnosti cestnega prometa, 134. čl.).

Leta 1994 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel Nacionalni program izgradnje avtocest v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: NPIA), s katerim je gradnja avtocest v Sloveniji doživela vnovični zagon. Avtocesta je državna cesta, namenjena daljinskemu prometu motornih vozil, ki izpolnjuje predpisane pogoje za avtocesto in je označena s predpisanim prometnim znakom (Zakon o varnosti cestnega prometa, 23. čl.). Od začetka sprejema NPIA

do danes smo v Sloveniji zgradili že 605,9 km avtocest, hitrih cest in drugih javnih cest (Dars 2015). Z vse večjo razvitostjo pa je kljub tehnologiji in velikemu nasprotnemu naporu povezana tveganost hujših prometnih nesreč.

Če nesreča oziroma nenaden dogodek obsega večje število poškodovanih, ki jih ni mogoče ustrezno in kakovostno oskrbeti z redno razpoložljivimi resursi na določenem območju, tako nesrečo označimo za množično nesrečo (Furberg in Marcozzi 2006).

7.1 VZROKI IN ZNAČILNOSTI

Na cesti v prometu prebijemo velik del svojega življenja. Včasih smo pešci, včasih kolesarji, vozniki ali potniki, vsem udeležencem pa je skupno to, da moramo biti na dogajanje okrog sebe pozorni. Najpogostejša vzroka smrtnih prometnih nesreč in prometnih nesreč s telesnimi poškodbami še vedno ostajata neprilagojena hitrost in nepravilna stran oziroma smer vožnje (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2014). Tudi v množični prometni nesreči na dolnji avtocesti so kot glavni vzrok nesreče ugotovili neprilagojeno hitrost, saj posamezni vozniki niso vozili s tako hitrostjo, da bi vozilo ves čas obvladovali in da bi ga lahko ustavili pred oviro, ki bi jo glede na okoliščine lahko pričakovali. Poleg tega niso prilagodili hitrosti in načina vožnje lastnostim in stanju ceste ter preglednosti na njej, gostoti in drugim značilnostim prometa in vremenskim razmeram (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Obravnavana množična prometna nesreča se je zgodila 27. 11. 2010 ob 16.35 na avtocesti A 2 Obrežje–Ljubljana pred izvozom za Grosuplje, in sicer na enem smernem vozišču, ki poteka v smeri med Obrežjem proti Ljubljani. Na omenjenem delu v dolžini 1,5 km poteka vozišče v ravnini po klancu navzdol. Med nesrečo se je mračilo, obenem pa se je spuščala megla v pasovih, zato je bila vidljivost na kraju nesreče manjša od 50 metrov. Temperatura zraka je bila 1 stopinja Celzija, hrapavo asfaltno vozišče pa je imelo 2 stopinji Celzija. Vozišče je bilo na nekaterih delih obravnavanega odseka lokalno vlažno do mokro, v večinskem delu pa v pretežni meri suho. Avtocesta je bila preventivno posuta s soljo ob 15.40. Hitrost vožnje je s prometnim pravilom omejena na 130 km/h. Na omenjenem odseku je postavljena prometna signalizacija, ki podaja informacijo o priporočeni vozni hitrosti 110 km/h. Zaradi goste megle je bila vidljivost tega dela spremenljiva, med nesrečo pa manjša od 50 metrov, zato je bila za

vsa vozila hitrost vožnje omejena na 50 km/h. Pred prometno nesrečo je promet potekal brez posebnosti (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Na lokaciji, na kateri se je zgodila množična prometna nesreča, tudi ni vzpostavljenega videonadzora, prav tako ni vzpostavljenega sistema za nadzor in vodenje prometa, ki analizira prometne in vremenske podatke ter identificira izredne dogodke v realnem času (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

V množični nesreči na avtocesti 27. 11. 2010 je bilo udeleženih 38 vozil in več kot 50 ljudi. Zaradi hudih posledic nesreče so v njej umrli trije udeleženci, šest oseb je bilo huje in trinajst oseb lažje poškodovanih. V nesreči ni bilo udeleženih tovornjakov, ki bi lahko dodatno povečali razsežnosti in posledice množične prometne nesreče (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Iz podatkov prejšnjega odstavka lahko ugotovimo, da so kljub manjšemu odstotku avtocestnih nesreč, če do njih pride, te običajno večjih razsežnosti. Tako je za nesreče na avtocesti značilno, da je lahko udeleženih veliko vozil, voznikov in sopotnikov, da je lahko veliko mrtvih in ranjenih, ki jih je treba oskrbeti, da je lahko nastala velika materialna škoda, da lahko pride do zastoja v prometu na drugih prometnicah zaradi zaprtja avtoceste, ki traja več ur, da je lahko pritegnjena velika pozornost medijev, da je lahko udeleženih večje število ljudi, ki imajo psihološke težave (preživeli, reševalci, svojci), da je lahko poškodovanih večje število živali, da imajo lahko vpliv na okolje ob avtocesti ali širše in da lahko pride hkrati do več nesreč na odsekih avtoceste zaradi naleta vozil (Občinski načrt ZiR ob množični nesreči na avtocesti za občino Žirovnica 2010). Veliko naštetih značilnosti avtocestnih nesreč velja tudi za obravnavano nesrečo na dolenski avtocesti.

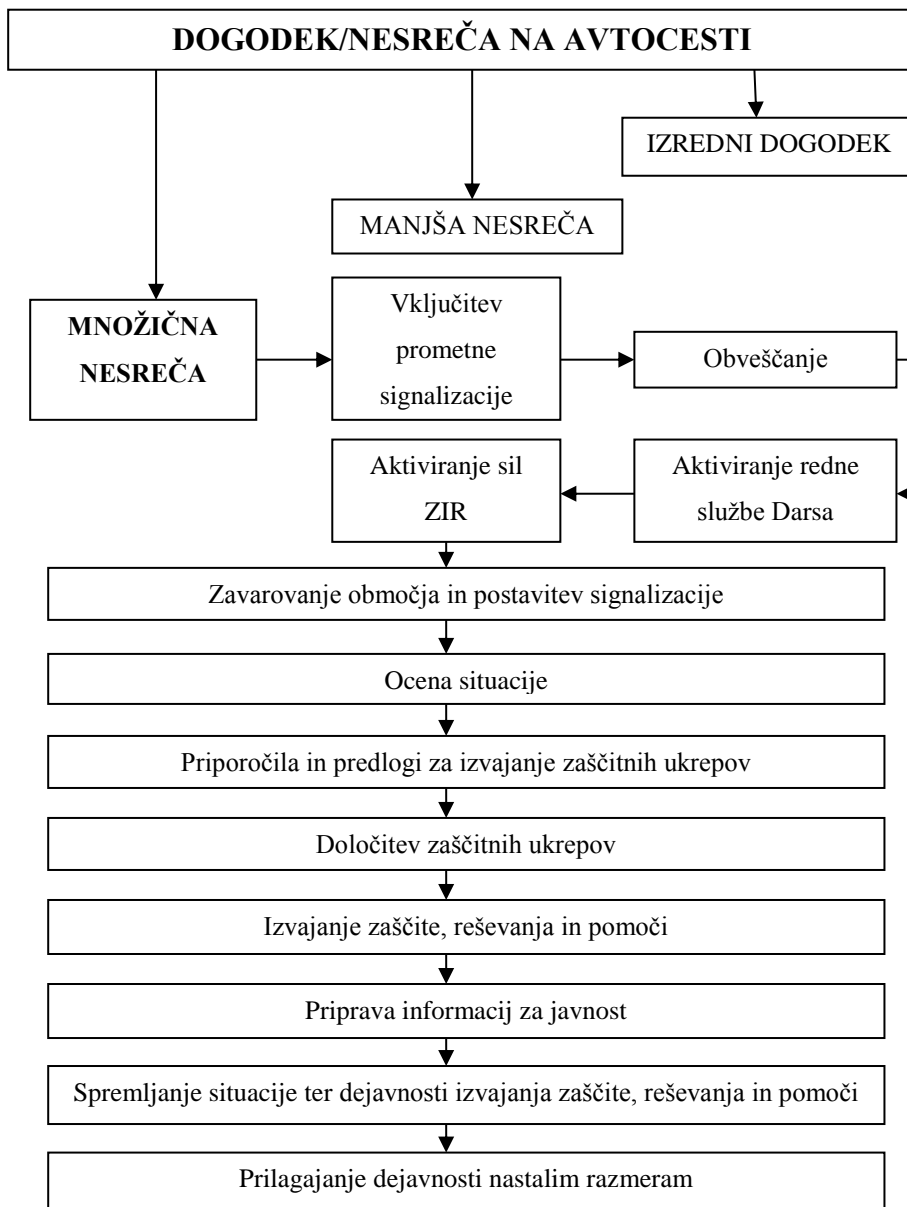
7.2 POTEK REŠEVANJA IN AKTIVIRANJE SLUŽB

Ob množični nesreči na avtocesti je skladno z načrti za reševanje ob množičnih nesrečah na avtocestah pristojna Uprava RS za zaščito in reševanje, ki koordinira, vodi in izvaja aktivnosti med akcijo. Avtocestni odsek, na katerem se je zgodila nesreča, spada v domeno Regijskega načrta zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije, kar pomeni, da akcijo koordinira Izpostava URSZR Ljubljana. Poleg izpostave in Regijskega

centra za obveščanje Ljubljana so v množični prometni nesreči sodelovali gasilci, policisti, zdravstveni delavci, delavci Darsa, veterinar, voznik avtobusa, psiholog in prostovoljci RKS – OZ Ljubljana.

Po načrtu zaščite in reševanja glavne dejavnosti posredovanja ob množični nesreči na avtocesti potekajo po spodnjem konceptu oziroma shemi. Ker v delu obravnavam množično avtocestno nesrečo, sem na shemi predstavil samo načrt posredovanja ob nesreči in ne posredovanja ob izrednem dogodku oziroma manjši nesreči.

Shema 7.1: Koncept odziva ob nesreči na avtocesti

Vir: Občinski načrt ZiR ob množični nesreči na avtocesti za občino Žirovnica (2010).

Prvo informacijo o prometni nesreči je ob 16.35 posredoval uklešččen udeleženec nesreče, ki je poklical Regijski center za obveščanje Ljubljana. V nadaljevanju je klicalo še nekaj udeležencev in prosilo za pomoč. Iz poznejše analize je razvidno, da so se informacije klicateljev razlikovale, vendar so vsi nakazovali, da gre za množično avtocestno nesrečo. Ker sta bila operaterja prepričana, da je udeleženih najmanj dvajset vozil in da je v nesreči večje število ranjenih pa tudi mrtvih, sta pri sprejemu in predaji informacij delovala skladno s Standardnimi operativnimi postopki ukrepanja ReCO Ljubljana ob množični nesreči na avtocesti (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Regijski center je najprej hkrati obvestil in aktiviral Reševalno postajo UKC Ljubljana in Gasilsko brigado Ljubljana. Nato sta operaterja obvestila Regionalni nadzorni center Darsa in PU Ljubljana. Vsi omenjeni so bili obveščeni oziroma aktivirani v eni minuti, in sicer ob 16.36. Naslednji sta bili od Regijskega centra za obveščanje aktivirani dve društvi, in sicer Prostovoljno gasilsko društvo Grosuplje in Prostovoljno gasilsko društvo Šmarje - Sap. Prav tako sta bila obveščena Center za obveščanje RS in vodja izpostave Regijskega centra za obveščanje Ljubljana. Operaterja sta obvestila tudi Regijski center za obveščanje Kranj, ki je zagotovil nujno medicinsko pomoč iz reševalnih postaj Kranj in Škofja Loka, v pripravljenosti pa je bila tudi reševalna postaja Novo mesto pod okriljem Regijskega centra za obveščanje Novo mesto (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011). Aktivirani so bili tudi veterinarski inšpektor, ki je zagotovil veterinarja, Ljubljanski potniški promet, ki je zagotovil avtobus, ter RKS – OZ Ljubljana, ki je zagotovil ekipo prve pomoči. Poleg vseh prisotnih je bil aktiviran tudi psiholog, pripadnik ekipe Civilne zaščite za psihološko pomoč na URSZR.

Prva na mestu nesreče sta bila delavca Darsa s signalno tablo, ki sta zavarovala mesto nesreče. Drugo signalno tablo so delavci Darsa postavili na priključku Višnja Gora, na katerem je bila takrat že prisotna Policija, ki je zaustavljala promet. Tako je bil zaustavljen ves promet v smeri Ljubljane (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Gasilska brigada Ljubljana je bila aktivirana v minuti po prvem klicu udeleženca prometne nesreče. Na kraj dogodka so takoj poslali dvanajst gasilcev s tremi vozili. Ob prihodu so izmenjali informacije in si razdelili naloge. Območje nesreče je bilo v veliki meri neprehodno, saj so bili avtomobili stisnjeni drug ob drugega. Opremo so zato prenašali kar prek vozil oziroma so si pomagali z zbirnimi mesti, ki so jih določili na več točkah. Zaradi slabih vremenskih pogojev in teme je bil dostop do ponesrečenec daljši kot sicer. Obenem so imeli v delu tudi po štiri vozila, zato so v slabi uri iz zvite pločevine rešili pet ponesrečenih in dve umrli osebi. Ponesrečence so prenesli na varno mesto, na katerem so jih v oskrbo prevzeli reševalci. Svoje delo so gasilci Gasilske brigade Ljubljana končali ob 19.30. Poleg njih so na kraju dogodka sodelovali tudi trije prostovoljci Gasilskega društva Grosuplje in trinajst prostovoljcev Gasilskega društva Šmarje - Sap. Nekaj prostovoljcev je bilo vključenih v tehnično reševanje iz vozil, drugi pa so postavili razsvetljavo, poskrbeli za požarno varovanje, odklapljali akumulatorje in pomagali prenašati ponesrečence. Obe lokalni društvi sta ostali na

lokaciji do 4.20 zjutraj, kjer so pomagali pri umiku vozil, skrbeli za posipanje olj in drugih tekočin ter vršili požarno varovanje (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Za oskrbo ponesrečencev so skrbele zdravstveno-reševalne službe. Na kraj dogodka je prvo vozilo z vodjo izmene prispelo ob 16.56 in za njim že prve ekipe NMP. Takoj so začeli primarno triažo, v kateri so ločili lažje od težje poškodovanih oseb. Med intervencijo je na kraju dogodka sodelovalo sedemnajst reševalnih vozil s 46 zdravstvenimi delavci, ki so oskrbeli in transportirali 21 oseb. Med 46 zdravstvenimi delavci je bilo enajst urgentnih zdravnikov. Aktivirani pa so bili tudi zdravniki, ki so se v tem času usposabljali v Centru za usposabljanje na Igu za program International Trauma Life Support. V izvajanju nujne medicinske pomoči in zdravstvenega reševanja so sodelovale ekipe iz Ljubljane, Kranja, Škofje Loke, Domžal, Logatca, iz Ivančne Gorice in štiri ekipe Pacient, d. o. o. Zadnje reševalno vozilo je kraj dogodka zapustilo ob 20.45. Drugi del reševalne službe se je odvijal na ljubljanski urgenci, ki je bila glede na število poškodovanih v prometni nesreči zelo dobro pripravljena. Zdravniki, ki so bili v službi, so ostali, tisti, ki bi morali na delo priti, pa so prišli predčasno. Vodja zdravniške ekipe v kliničnem centru je bil v stalni zvezi z reševalnimi ekipami na terenu, zato je delo lahko potekalo tekoče (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

Klic o nesreči je sprejel tudi Operativno-komunikacijski center Policijske uprave Ljubljana (v nadaljevanju: OKC PU Ljubljana). Po sprejemu obvestila o večjem številu udeleženi vozil in večjem številu poškodovanih oseb je policija aktivirala večje število policijskih patrolj, ki so skrbele za urejanje cestnega prometa, dostop interventnih služb do kraja dogodka, si ogledale in zavarovale kraj nesreče, zavarovale premoženje udeležencev in odstranjevale posledice prometne nesreče. Policijske patrolje so bile tako poleg sodelovanja na kraju nesreče prisotne tudi v UKC Ljubljana in avtocestni bazi Darsa, kjer so ugotavljali identiteto sprejetih oseb in opravljali razgovore o okoliščinah prometne nesreče (Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa 2011).

V intervenciji je bil aktiviran tudi veterinar, ki je omamil psa, ki reševalcev ni pustil do svojega poškodovanega lastnika. Za potrebe prevoza nepoškodovanih udeležencev prometne nesreče je bil pri LPP organiziran tudi avtobus, ki je osebe odpeljal v Hotel Kongo oziroma v avtocestno bazo Darsa. V avtocestni bazi Darsa pa se je poleg neposrednega kraja nesreče in

prostorov UKC Ljubljana odvijal tretji del intervencije v množični nesreči 27. 11. 2010. V bazi sta bila aktivirana psiholog ekipe prve pomoči za psihološko podporo pri CZ in ekipa prve pomoči RKS – OZ Ljubljana.

7.3 AKTIVIRANJE EKIPE PRVE POMOČI RKS

Množična nesreča predvideva veliko udeležencev. Kot se je izkazalo v prometni nesreči na avtocesti 27. 11. 2010, je bilo poleg dveh smrtnih žrtev, težje in lažje poškodovanih tudi okoli petdeset udeležencev, ki so bili nepoškodovani, vendar lačni, žejni, premraženi in pretreseni. Za njih je bil organiziran avtobusni prevoz s kraja nesreče do Motela Kongo oziroma Darsove avtocestne baze Ljubljana na Griču. Ker je bilo za te ljudi treba poskrbeti, je bila poleg pripadnika ekipe Civilne zaščite za psihološko pomoč aktivirana tudi ekipa prve pomoči RKS – OZ Ljubljana.

Odločitev o aktiviranju ekipe prve pomoči RKS Ljubljana je prek Regionalnega centra za obveščanje Ljubljana izvedla Izpostava URSZR Ljubljana. ReCO je prek javnega telefonskega oziroma mobilnega omrežja aktiviral sekretarko RKS – OZ Ljubljana. Ta je takoj aktivirala člane ekipe, ki so se brez obotavljanja javili na dogovorjenem zbirnem mestu. Namen aktiviranja je bil nudenje psihosocialne pomoči udeležencem v prometni nesreči. Za odziv oziroma prihod na delovno lokacijo v avtocestni bazi so člani ekipe potrebovali približno 45 minut. Od koordinatorja Izpostave URSZR Ljubljana v bazi so dobili vse potrebne informacije v povezavi z množično prometno nesrečo oziroma njihovimi zadolžitvami v bazi. Člani ekipe prve pomoči so na intervenciji poročali sekretarki RKS – OZ. Ta je o aktiviranju ekipe prve pomoči po načrtu obveščanja in aktiviranja takoj poročala sedežu RKS oziroma generalnemu sekretarju RKS. Poročala je o času aktiviranja ekipe, času odhoda na intervencijo, času prihoda v avtocestno bazo ter o številu oskrbovancev in vsebini njihove oskrbe.

7.4 ANALIZA SODELOVANJA EKIPE PRVE POMOČI RKS

Člani ekipe prve pomoči RKS – OZ Ljubljana so tečaj za bolničarja opravili v mesecu aprilu leta 2009. Za opravljanje tečaja so se odločili, ker so želeli pomagati ljudem in s tem ozaveščati druge o pomembnosti prve pomoči. Po opravljenem tečaju se je ekipa redno srečevala na tedenskih vajah, dvakrat letno pa so se udeležili tudi tridnevni priprav. Pri vajah

so večinoma sodelovali z drugimi ekipami prve pomoči RKS – OZ in gasilci. S službo nujne medicinske pomoči, s policijo in z drugimi službami iz sistema zaščite in reševanja niso imeli vaj. Z opravljenim tečajem in ustanovitvijo je bila ekipa prve pomoči RKS – OZ Ljubljana, tako kot vse druge ekipe prve pomoči, vpisana v register ekip prve pomoči na URSZR in tako na voljo za vpoklic v izrednih situacijah.

Tako obsežne prometne nesreče, kot se je zgodila 27. 11. 2010, v Sloveniji do takrat še ni bilo. Posredovanje ob obravnavani množični nesreči se je odvijalo na treh lokacijah. Primarna lokacija oziroma neposredno delovno okolje je bilo na avtocestnem odseku, na katerem se je nesreča zgodila. Tu so sodelovali gasilci, zdravstveni delavci, policisti, delavci Darsa in veterinar. Drugo delovno okolje se je odvijalo v Univerzitetnem kliničnem centru, v katerem so delovali zdravstveni delavci in policisti, ki so zbirali informacije in ugotavljali dejstva o prometni nesreči. Tretja delovna lokacija pa je bila v izpostavi avtocestne baze Ljubljana, Grič 54, pri Brdu. Na njej je bila poleg koordinatorja URSZR, policije in psihologa, ki je član ekipe Civilne zaščite za psihološko pomoč, prisotna tudi ekipa prve pomoči RKS – OZ Ljubljana, v kateri je sodelovalo šest članov, ki naj bi po aktivacijskem navodilu nudili psihološko podporo udeležencem prometne nesreče.

AvtoBUS je s kraja dogodka odpeljal petdeset nepoškodovanih udeležencev prometne nesreče, prve informacije, ki jih je ob aktivaciji dobila sekretarka RKS – OZ, pa so bile, da naj bi v izpostavo avtocestne baze pripeljali 48 oseb. Večina teh se je s svojci že dogovorila za prevoz, zato so iz organiziranega avtobusa izstopili pri Motelu Kongo. Šest oseb tuje narodnosti so pripeljali v izpostavo avtocestne baze Darsa. Ekipa prve pomoči RKS – OZ je uredila prostor za vse prihajajoče osebe. Čeprav so vse udeležence, tudi nepoškodovane, pregledali na kraju dogodka, je ekipa prve pomoči do njih postopala izjemno pazljivo. Vedeli so, da lahko zaradi nizkih temperatur v takih primerih hitro pride do podhladitve. Blaga podhladitev ni nujno očitna in jo je v izrednih okoliščinah mogoče spregledati, največkrat pa je posledica nizkih temperatur in mokrega oziroma prepotenega telesa. V povezavi s premalo oblačili na sebi v ogrevanem vozilu je to zelo verjeten scenarij. Ker so bile osebe premražene, so zanje pripravili tople napitke, prigrizke in oblačila. Prav tako je zaradi izrednih okoliščin, teme in adrenalina mogoče spregledati kako manjšo udarnino, ureznino itn. Zato so vse udeležence ponovno pregledali oziroma jih vprašali po njihovem počutju in prisotnih bolečinah. K sreči niso ugotovili in opazili nobene skrite poškodbe. Udeleženci nesreče so bili vidno pretreseni, zato jim je ekipa prve pomoči poskušala pomagati s toplo človeško besedo in sporočilom, da

v nesreči niso sami. Člani ekipe so ugotovili, da imajo osebe željo o nesreči na veliko razpravljati, zato so jih predvsem poslušali. Po nasvetu prisotnega psihologa so jih k pogovoru še dodatno spodbujali in jim nudili psihološko podporo. Pomembno nalogo je ekipa opravila tudi v sodelovanju s policijo, saj je tujim udeležencem prometne nesreče tolmačila besede policistov, ki so poskušali pridobiti čim večje število koristnih informacij. Poleg znanja tujega jezika, s katerim so udeležencem tolmačili besede policistov, je bilo zelo pomembno, da so te osebe s člani ekipe že imele vzpostavljen osebni stik, zato so jim zaupali in bili pri odgovarjanju policistom mirni. Ob koncu intervencije so člani ekipe nekaterim udeležencem zagotovili spremstvo oziroma prevoz na kraj prenočevanja. Posredovanje ekipe prve pomoči RKS – OZ se je končalo okoli 22. ure. Po oceni URSZR so se prostovoljke in prostovoljci RKS – Območnega združenja Ljubljana, ki delujejo v ekipi prve pomoči RKS – OZ Ljubljana, na nesrečni dogodek odzvali hitro in učinkovito ter skladno z navodili URSZR. Prav tako sta bili po končani intervenciji in pregledu poročil Rdečega križa Slovenije izraženi zahvala in pohvala vsem, ki so sodelovali v množični prometni nesreči, še posebej pa RKS – OZ Ljubljana in pripadnikom njene ekipe prve pomoči za njihovo požrtvovalnost.

8 SKLEP

Največji delež sil za zaščito, reševanje in za pomoč predstavljajo prostovoljci v različnih gasilskih, gorskih, jamarskih, kinoloških društvih, območnih združenjih Rdečega križa ter v drugih humanitarnih in nevladnih organizacijah. Glede na problematiko človeških vrednot, ki se dandanes vse bolj izgublja, je naš Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami s svojo prostovoljsko naravnostjo nekaj pozitivnega, kar je vredno ohraniti. Kot smo omenili, je del tega sistema tudi RKS, ki po Zakonu o RKS izvaja javna pooblastila, in sicer izvaja pridobivanje krvodajalcev in organizira krvodajalske akcije, izvaja ukrepe zdravstvenega varstva ljudi ob naravnih in drugih nesrečah ter naloge obveščanja, evidentiranja in poizvedovanja za ljudmi. Rdeči križ organizira tudi tečaje in izpite iz prve pomoči ter ekipe prve pomoči za potrebe omenjenega sistema.

Ekipe prve pomoči po večini sestavljajo izjemno motivirani in usposobljeni posamezniki, ki so za pomoč sočloveku pripravljeni žrtvovati svoj prosti čas. Čeprav ima tudi država veliko željo po usposobljenih ekipah prve pomoči, ostaja veliko manevrskega prostora za izboljšave znotraj področja ekip prve pomoči RKS. K sreči v Sloveniji v zadnjem obdobju nismo pričali katastrofalnim množičnim nesrečam, v katerih strokovne službe ne bi uspele nadzorovati

situacije in bi potrebovale izdatnejšo pomoč ekip prve pomoči. To pa ne pomeni, da tovrstnih nesreč ne moremo pričakovati oziroma moramo biti nanje kar se da pripravljeni. Poleg rednih vaj in usposabljanj se je na ravni države in Rdečega križa Slovenije vedno znova iskalo priložnosti, v katerih bi lahko ekipe konkretno uporabili. Tako so v zadnjem obdobju ekipe že drugič zapovrstjo sodelovale na Svetovnem pokalu v smučarskih poletih v Planici in na Evropskem prvenstvu v košarki, ki je potekalo v Sloveniji. Ekipe so v obeh primerih zelo razbremenile delo nujne medicinske pomoči. Člani ekip so bili razporejeni po celotnem prizorišču in bili v stalni komunikaciji z zdravstvenimi delavci, ki so imeli tako celotno sliko prizorišča. Ekipe so bile izjemoma sestavljene iz treh članov, kar je zadostovalo za uspešno in učinkovito delovanje. Kljub omenjenim uspešnim zgodbam vpeljevanja oziroma sodelovanja ekip prve pomoči z ekipami nujne medicinske pomoči pa še vedno primanjkuje konkretno sodelovanje z drugimi akterji Sistema zaščite in reševanja pred naravnimi in drugimi nesrečami, kar v prihodnje vidim kot prioritsetno nalogo vpletenih.

Poleg poplav na ljubljanskem Barju, kjer je ekipa prve pomoči RKS – OZ Ljubljana sodelovala pri razdeljevanju pomoči, je bila množična prometna nesreča na avtocesti 27. 11. 2010 nekakšen prvi »resen« terenski preizkus ekipe prve pomoči OZ Ljubljana. Prispevek ekipe v intervenciji je bil pomemben, za kar so člani dobili veliko zahvalo oziroma pohvalo.

V nadaljevanju bom na podlagi analize odgovoril na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Na prvo raziskovalno vprašanje, s katerim sem se vprašal, ali ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije pomenijo pomemben prispevek v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, lahko odgovorim pritrdilno, vendar menim, da obstaja nekaj pomanjkljivosti, ki bodo v prihodnje, upam, prioritsetna tema razprave.

Iz preučenega lahko ugotovim, da so ekipe prve pomoči Rdečega križa zelo dobro usposobljene, organizirane, motivirane in pripravljene na posredovanje pri dajanju prve pomoči poškodovanim in obolelim, sodelovanju izvajanju triaže, dekontaminaciji poškodovanih ali obolelih, prevozu lažje poškodovanih in obolelih, negi poškodovanih in obolelih ter pri sodelovanju izvajanju higiensko-epidemioloških ukrepov, kar predstavlja bistvene naloge ekip prve pomoči Rdečega križa. Velika sreča je, da v Sloveniji v zadnjem obdobju nismo priča večjim katastrofalnim nesrečam, v katerih bi bila potrebna aktivacija večjega števila ekip prve pomoči RKS. Ker Rdeči križ v naravnih in drugih nesrečah skrbi

tudi za preskrbo s hrano in z oblačili, se v zadnjem obdobju v lokalnih okoljih pospešeno vzpostavlja praksa, da tovrstno terensko oskrbo namesto drugih prostovoljcev izvajajo ekipe prve pomoči. Tako so ljudje preskrbljeni z dobrinami, poleg tega pa so ob njih osebe – bolničarji, ki poleg materialne oskrbe lahko ugotavljajo tudi zdravstveno stanje udeležencev nesreče. Tovrstno posredovanje ekip prve pomoči se je izkazalo kot zelo uspešno. Edina pomanjkljivost, ki jo opazijo nekateri intervjuvanci, je pomanjkljivo znanje s področja psihološke podpore, kajti veliko je primerov, ko večje težave povzročajo nepoškodovani psihotraumatisirani posamezniki kot pa ljudje z resničnimi poškodbami. Zato bi si nekateri iz svojih terenskih izkušenj pri usposabljanju želeli večji poudarek na psihološki podpori udeležencem v nesreči.

Ekipe prve pomoči RKS so, čeprav v zadnjem obdobju k sreči ni bilo potrebno njihovo številčno vključevanje pri posredovanju v naravnih in drugih nesrečah, kjer bi po načrtu opravljale svoje bistvene naloge, svoje poslanstvo našle v zgoraj omenjenem lokalnem posredovanju. Tudi na ta svojevrsten način ekipe prve pomoči pomembno prispevajo k Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ekipe prve pomoči RKS pa so na veliki preizkušnji tudi v begunski krizi, s katero se spoprijemamo.

Na drugo raziskovalno vprašanje, s katerim sem se vprašal, ali so ekipe prve pomoči RKS dobro usposobljene, organizirane in opremljene, lahko odgovorim pritrdilno. Za tečaj bolničarja je treba vložiti veliko truda, saj je poleg njegove obsežnosti tudi zahtevnost na zelo visoki ravni. Prav tako številčne in dobro organizirane vaje ter usposabljanja omogočajo stalno vzdrževanje ravni pripravljenosti članov oziroma ekip prve pomoči. Z zgoraj navedenih seznamov opreme je razvidno, da je oprema primerna in zadostna. Le ena oseba je v intervjuju omenila, da bi potrebovali tudi močne zaščitne čevlje in močnejšo zaščitno obleko. Njena pripomba se mi zdi popolnoma na mestu.

Na tretje raziskovalno vprašanje, s katerim sem se vprašal, ali je ekipa prve pomoči RKS – OZ Ljubljana na množični prometni nesreči 27. 11. 2010 izpolnila naloge iz načrta aktiviranja, lahko odgovorim pritrdilno. V diplomskem delu sem podrobno predstavil primer sodelovanja ekipe prve pomoči RKS – OZ Ljubljana v množični avtocestni nesreči. Ekipa se je na izredni dogodek odzvala hitro in učinkovito ter obenem opravila vse zadane naloge, zaradi katerih je bila aktivirana prek Izpostave URSZR Ljubljana, za kar je bila tudi pohvaljena. Ekipa je svoje delo opravila profesionalno, poleg tega pa je ob koncu intervencije

nekatero posameznike zunaj svojih zadolžitev pospremila oziroma odpeljala do njihovih prenočišč.

Ekipe prve pomoči RKS so zasedle sorazmerno pomembno mesto v Sistemu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Sicer obstaja kar nekaj odprtih vprašanj, predvsem glede nadaljnjega vzdrževanja oziroma financiranja od države, kljub vsemu pa so ekipe dobro organizirane, motivirane in pripravljene na posredovanje. Menim, da bodo v prihodnje glede na spreminjajoče se in vse kompleksnejše vire ogrožanja potrebne določene prilagoditve, predvsem pa bo potreben večji poudarek pri skupnem sodelovanju oziroma skupnih pripravah akterjev Sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Izkušnje nekaterih prvih skupnih vaj so pokazale, da so bile ekipe prve pomoči RKS sicer zelo dobro sprejete, težave pa so se pojavile pri konkretnem sodelovanju v vaji, ko se ni natančno vedelo, katere zadolžitve naj bi te ekipe prevzele. Poleg velikega napredka, ki ga kažejo zadnje skupne vaje, pa ekipe svoj obstanek vse bolj opravičujejo tudi s prilagojenim lokalnim posredovanjem, ki daje učinkovite rezultate in kaže uporabnost ekip prve pomoči RKS tudi v izrednih dogodkih manjšega obsega. Tudi tovrstno posredovanje je dobra spodbuda za kakovostno delo v prihodnje.

9 LITERATURA

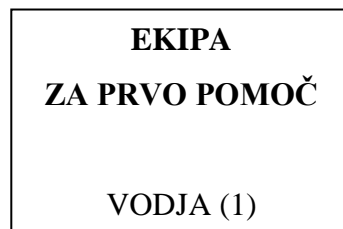
1. Ahčan, Uroš. 2008. *Prva pomoč – Priročnik za bolničarje*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
2. Brown, Pam. 1993. *Henry Dunant: ustanovitelj Rdečega križa, ki je z ljubeznijo do bližnjega rešil milijone*. Celje: Mohorjeva družba.
3. Derganc, Mirko. 1994. *Osnove prve pomoči za vsakogar*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
4. Dolenc, Anton. 1993. *Ženevske konvencije o zaščiti žrtev vojn*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
5. Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji. Dostopno prek <https://www.dars.si/> (11. avgust 2015).
6. Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji. 2011. *Obratni načrt zaščite in reševanja za primer množične nesreče na avtocesti na območju ACB Ljubljana*. Dostopno prek http://www.dars.si/Dokumenti/2_Objekti_na_AC/Na%C4%8Drt%20ZIR%20%20Ljubljana%205_9_2014.pdf (7. Avgust 2015).
7. Dunant, Henry. 2008. *Spomin na Solferino*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
8. Izpostava URSZR Ljubljana. 2008. *Regijski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti na območju ljubljanske regije*. Dostopno prek <http://www.sos112.si/db/priloga/izpostava/p13675.pdf> (12. avgust 2015).
9. Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa. 2011. *Analiza množične prometne nesreče na avtocesti A2, ki se je zgodila 27. 11. 2010*. Dostopno prek http://www.avprs.si/wp-content/uploads/2012/02/analiza_mnozicne_pn.pdf (11. avgust 2015).
10. Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa. Dostopno prek <http://www.avprs.si/> (12. avgust 2015).
11. Javornik, Petra. 2012. *Ukrepanje ob množičnih nesrečah*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede.
12. Keggenhoff, Franz. 2006. *Prva pomoč – pomagam prvi*. Ljubljana: Prešernova družba.
13. Matjevič, Alan. 2010. *Zaščita in reševanje oz. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami*. Dostopno prek: <http://www.pgdradjlje.si/dokumenti/ZiR.pdf> (11. avgust 2015).
14. Občina Žirovnica. 2012. *Občinski načrt zaščite in reševanja ob množični nesreči na avtocesti za občino Žirovnica*. Dostopno prek <http://www.zirovnica.si/UserFiles/1482/File/Obinski%20nart%20zaita%20in%20reevanja%200ob%20mnoini%20nesrei%20na%20avtocesti%20za%20obino%20irovnica%5B51%5D.pdf> (11. avgust 2015).
15. Plavšič, Boris. 2015. *Intervju z avtorjem*. Ljubljana, 16. april.

16. *Rdeči križ Slovenije*. Dostopno prek <http://www.rks.si/> (16. avgust 2015).
17. Rdeči križ Slovenije. 2009. *Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije*, 5. januar.
18. Rdeči križ Slovenije. 2009. *Načrt obveščanja in aktiviranja ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije*, 5. januar.
19. Rdeči križ Slovenije. 2015. *Statut Rdečega križa Slovenije*, 3. marec.
20. *Resolucija o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2009 do 2015* (ReNPVNDN). Ur. l. RS 57/09 (25. julij 2009).
21. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije* (ReSNV-1). Ur. l. RS 27/2010 (2. april 2010).
22. *Uprava RS za zaščito in reševanje*. Dostopno prek <http://www.sos112.si/> (5. avgust 2015).
23. *Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč*. Ur. l. RS, 92/2007 (10. oktober 2007).
24. Ušeničnik, Bojan. 2002. *Nesreče in varstvo pred njimi*. Ljubljana: Uprava RS za zaščito in reševanje Ministrstva za obrambo.
25. *Zakon o Rdečem križu Slovenije*. Ur. l. RS 7/1993 (4. februar 1993).
26. *Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami* (ZVNDN). Ur. l. RS 64/94 (29. oktober 1994).

Priloga A: Ekipa za prvo pomoč

Ekipe prve pomoči je sestavljena iz najmanj treh in največ šestih članov. Ekipa ima obvezno vodjo ekipe in od dva do pet članov, od katerih je eden namestnik vodje. Znotraj posamezne ekipe s šestimi člani se v praksi dodelijo tudi druge pomembne vloge. Tako ekipe poleg omenjenega vodje in namestnika vodje imenujejo še osebo, ki skrbi za splošno varnost oziroma zavaruje kraj nesreče (t. i. Sweeper,) in osebo, ki meri in opozarja na čas (t. i. Timer). Vsi člani morajo imeti opravljen tečaj za bolničarja.

Shema A.1: Ekipa za prvo pomoč

Vir: Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije (2009).

Priloga B: Oddelek za prvo pomoč

Dve oziroma tri ekipe prve pomoči se v okviru RKS – OZ združujejo v oddelek. Oddelek vodi vodja oddelka, ki ima namestnika.

Shema B.1: Oddelek za prvo pomoč

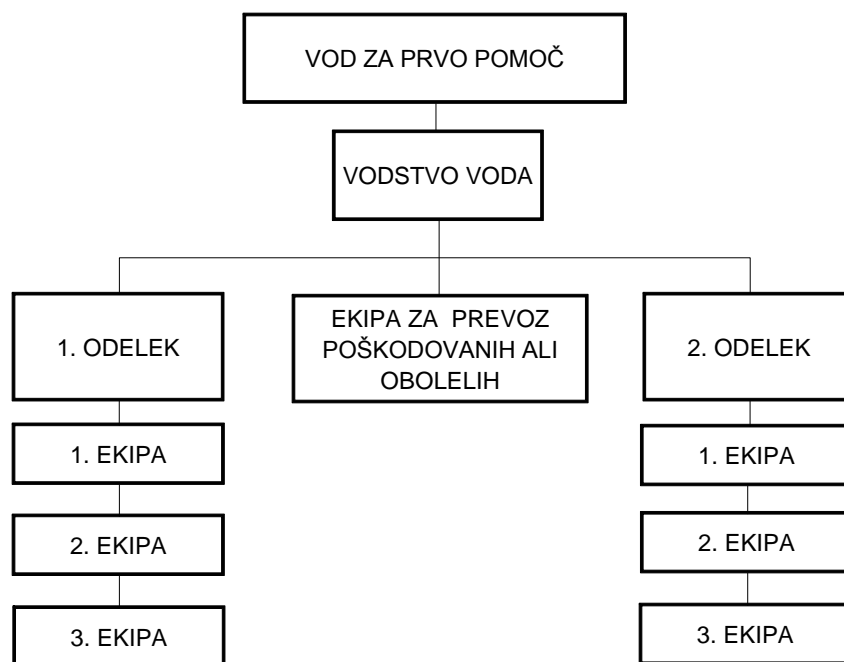

Vir: Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije (2009).

Priloga C: Vod za prvo pomoč

Dva oddelka se v okviru RKS – OZ povezujeta v vod. Vod vodi vodja voda, ki ima namestnika. V vodstvu voda se s formacijo lahko določi tudi druge člane, ki zagotavljajo učinkovito delovanje voda in opravljajo določene specializirane naloge pri delovanju voda. V sestavu voda za prvo pomoč je tudi ekipa za prevoz poškodovanih ali obolelih.

Shema C.1: Vod za prvo pomoč

Vir: Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije (2009).

Priloga Č: Osebna oprema člana ekipe za prvo pomoč

Zap. št.	NAZIV OPREME	EM	Količina
1	Komplet uniforme RKS	kos	1
2	Nahrbtnik za prvo pomoč	kos	1
3	Naglavna baterijska svetilka	kos	1
4	Zaščitna čelada	kos	1
5	Odeja	kos	1
6	Brisača	kos	1
7	Čutara	kos	1
8	Žepna svetilka	kos	1
9	Sanitetni material v nahrbtniku po seznamu	kos	1
10	Jedilni pribor	kos	1
11	Zaščitna oprema	kos	1
12	Osebni dozimeter	kos	1

Vir: Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije (2009).

Vsak član ekipe prve pomoči RKS v kompletu uniforme RKS (v tabeli pod zaporedno številko 1) dobi:

- večnamensko jakno;
- brezrokavnik;
- jopo/flis;
- pohodne hlače;
- kapo s šiltom;
- torbo za hrambo kompleta.

Polega tega ima vsak član ekipe prve pomoči tudi sanitetni material z rokom, označenim na posameznem artiklu (v tabeli pod zaporedno številko 9), ki po seznamu obsega naslednje:

- povoj za opekline 50 x 60 cm (2 kosa);
- prvi sterilni povoj (10 kosov);
- prvi trebušni povoj (2 kosa);

- trikotna ruta (10 kosov);
- zavitek kompres 10 x 10 – kpl. (5 kosov);
- zavitek kompres 5 x 5 – kpl. (5 kosov);
- povoj Mull 6 cm x 5 m (4 kosi);
- povoj Mull 8 cm x 5 m (4 kosi);
- povoj Mull 10 cm x 5 m (2 kosa);
- Gaza 1 m, sterilna (4 kosi);
- Tosamaplast 8 cm x 10 cm (4 kosi);
- Tosamaplast 6 cm x 10 cm (2 kosa);
- lepilni obliž 1,2 cm x 9 m (1 kos);
- lepilni obliž 2,5 cm x 9 m (1 kos);
- maska za umetno dihanje (1 kos);
- rokavice lateks – par (5 kosov);
- metalizirana folija (1 kos);
- varnostne sponke (10 kosov);
- škarje (1 kos);
- blok (1 kos);
- svinčnik (1 kos).

Vsakemu članu ekipe prve pomoči pripadajo tudi jedilni pribor, zaščitna oprema in osebni dozimeter (v tabeli pod zaporednimi številkami 10, 11, 12), ki pa so skladiščeni pri posamezni RKS – OZ in jih ne zadolži član ekipe.

Priloga D: Skupna oprema oddelka za prvo pomoč

Zap. št.	NAZIV OPREME	EM	Količina
1	Defibrilator	kos	1
2	Zajemalna nosila z univerzalno oporo za glavo	kos	1
3	Klasična nosila	kos	2
4	Prenosna radijska postaja	kos	1
5	Komplet opornic	kos	1
6	Akumulatorska svetilka	kos	1
7	Odeja	kos	4

Vir: Merila za organiziranje, usposabljanje in opremljanje ekip prve pomoči Rdečega križa Slovenije (2009).

Skupna oprema ekipe prve pomoči RKS je nvačno spravljena v skladišču RKS – območne organizacije, ki je ustanoviteljica ekipe, in se uporabi ob aktiviranju ekipe.

Priloga E: Intervju za člane ekipe prve pomoči Rdečega križa Slovenije

1. KDAJ STE OPRAVILI TEČAJ ZA BOLNIČARJA?
2. ZAKAJ STE SE ODLOČILI OPRAVITI TEČAJ ZA BOLNIČARJA?
3. ALI SE VAM ZDI, DA TEČAJ OBSEGA VSE NAJNUJNEJŠE VSEBINE PRVE POMOČI?
4. ALI BI IZ IZKUŠENJ MOGOČE TEČAJU DODALI OZIROMA DALI VEČJI POUKAREK KATERIM IZMED VSEBIN PRVE POMOČI? KATERIM?
5. KOLIKO ČASA STE ČLAN/-ICA EKIPE PRVE POMOČI RDEČEGA KRIŽA?
6. KAJ VAS JE MOTIVIRALO ZA ČLANSTVO V EKIPI PRVE POMOČI?
7. KAKO POGOSTO SE Z EKIPPO SREČUJETE OZIROMA USPOSABLJATE?
8. ALI PRI USPOSABLJANJU SODELUJETE TUDI Z DRUGIMI EKIPAMI, KI SODELUJEJO V SISTEMU VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI (EKIPE PP, GASILCI, NMP ...)?
9. 27. 11. 2010 STE SODELOVALI V MNOŽIČNI PROMETNI NESREČI, KI SE JE ZGODILA NA DOLENJSKI AVTOCESTI. KATERE SO BILE ZADOLŽITVE, KI STE JIH OPRAVLJALI V OKVIRU TE NESREČE?
10. KAKO BI OCENILI SODELOVANJE Z DRUGIMI EKIPAMI, KI SO SODELOVALE V MNOŽIČNI NESREČI 27. 11. 2010 (GASILCI, DARS, POLICIJA, NMP ...)?
11. ALI STE IMELI MOGOČE KAKE POMISLEKE GLEDE SODELOVANJA V INTERVENCIJI?
12. KOLIKO ČASA STE POTREBOVALI, DA STE SE KOT EKIPA PRVE POMOČI ODZVALI POZIVU OZIROMA PRIŠLI NA »DELOVNO« LOKACIJO?
13. ALI STE DOBILI VSE POTREBNE INFORMACIJE V POVEZAVI Z MNOŽIČNO NESREČO?
14. KOLIKO ČASA JE POTEKALA INTERVENCIJA?
15. KOMU STE NA INTERVENCIJI POROČALI OZIROMA KOMU STE BILI NEPOSREDNO PODREJENI (FUNKCIJA OSEBE)?
16. S ČIM STE OSKRABELI UDELEŽENCE MNOŽIČNE PROMETNE NESREČE?
17. KOLIKO OSEB STE OSKRABELI?
18. KAKŠNE SO BILE POŠKODBE?

19. ALI SO SE V OBDOBJU OSKRBE PO NESREČI PRI UDELEŽENCIH POKAZALE KAKE DODATNE POŠKODBE OZIROMA SPREMENJENA ZDRAVSTVENA STANJA?
20. ALI SO BILE MED UDELEŽENCI TUDI PSIHOTRAVMATIZIRANE OSEBE OZIROMA V KOLIKŠNI MERI JE BILA POTREBNA PSIHOLOŠKA PODPORA UDELEŽENCEM?
21. KAKO BI OCENILI SVOJ PRISPEVEK V INTERVENCIJI? ALI STE SE POČUTILI KORISTNE?
22. ALI IMATE PRIMERNO OPREMO ZA SODELOVANJE V INTERVENCIJI OZIROMA KAJ BI ŠE POTREBOVALI?

Priloga F: Intervju za odgovorno osebo na Rdečem križu Slovenije, ki je aktivirala ekipo prve pomoči Rdečega križa Slovenije

1. KAKŠNA JE VAŠA FUNKCIJA NA RKS – OZ LJUBLJANA?
2. KOLIKO EKIP PRVE POMOČI IMATE ORGANIZIRANIH NA RKS – OZ LJUBLJANA?
3. KDAJ STE IZVEDELI ZA MNOŽIČNO PROMETNO NESREČO, KI SE JE ZGODILA 27. 11. 2010?
4. KDO VAS JE O TEM OBVESTIL OZIROMA KDO VAS JE AKTIVIRAL?
5. NA KAK NAČIN STE O NESREČI OBVESTILI ČLANE EKIPE PRVE POMOČI, KI JE PRI NESREČI SODELOVALA?
6. KOLIKO ČLANOV EKIPE PRVE POMOČI RKS – OZ LJUBLJANA JE SODELOVALO V INTERVENCIJI?
7. KJE STE SE KOT EKIPA ZBRALI IN KAKO STE PRIŠLI NA »DELOVNO« LOKACIJO?
8. KOMU STE SE JAVILI OZIROMA KOMU STE BILI V INTERVENCIJI PODREJENI?
9. KAKO JE POTEKALO VAŠE USKLAJEVANJE S PREDSTAVNIKI DRUGIH EKIP, KI SO SODELOVALE V INTERVENCIJI (NMP, GASILCI, DARS, POLICIJA ...)?
10. ALI STE VI OSEBNO SODELOVALI V INTERVENCIJI?
11. KAKO STE VI OSEBNO DOJEMALI NESREČO? VAS JE PRETRESLA?
12. ALI STE V PRETEKLOSTI ŽE IMELI OPRAVKA Z NESREČAMI TAKE RAZSEŽNOSTI, KOT JE BILA MNOŽIČNA PROMETNA NESREČA NA AVTOCESTI?
13. KAKO BI OCENILI ODZIV EKIPE PRVE POMOČI NA OBRAVNAVANO STRESNO SITUACIJO?
14. ALI IMA SODELOVANJE V MNOŽIČNI PROMETNI NESREČI KAKE NEGATIVNE POSLEDICE (NA ČLANE EKIPE, NA RKS – OZ LJUBLJANA KOT ORGANIZACIJO ...)? KATERE?
15. ALI IMA SODELOVANJE V MNOŽIČNI PROMETNI NESREČI KAKE POZITIVNE POSLEDICE (NA ČLANE EKIPE, RKS – OZ LJUBLJANA KOT ORGANIZACIJO ...)? KATERE?